

Štev. 4.

Na Dunaju, 31. marca 1897.

Letnik X.

Novi državni zbor pa Slovani.

Novi državni zbor ne šteje več, kakor poprej, 353, temveč 425 poslancev; vsled tega je prodrlo tudi nekoliko takih zastopnikov, ki ne spadajo pod znane prejšnje skupine in frakcije. Nov je 1 agrarski Čeh, nova je poljska ljudska stranka (6), nova je frakcija Stojalovskega (6), povrnil se je Schönerer s 4 svojimi pristaši, in znani dr. Kronawetter se je zopet prelevil in je prišel v povečano zbornico kot socijalni politik. Največa skupina med novimi frakcijami pa je socijalno-demokratska (14 članov). Nemška liberalna stranka se je močno oslabilila; namesto nje pa so se okrepili nemški krščanski socijanci in pristaši „nemške ljudske stranke“, ki so po mišljenju jako blizu Schönererijancem in se razlikujejo od njih le po previdnosti v povdaranju programa na zunaj. Slovani v skupnosti niso vsled nove volilne reforme pridobili; na dobičku so neposredno ali posredno neslovanske stranke, ker nove frakcije bodo poprek koristile bolj drugim narodom nego Slovanom, bodisi da bodo aktivno ali pasivno posezale v delo ob različnih glasovanjih.

Gledé na gospodarstvene reforme pa bode nova zbornica ugodnejša za vse narode, ker ošibela nemška kapitalistiška stranka ne bode mogla več v dosedanjih merah odločevati, niti sama, niti v zvezah, katerih izvestno dobi tudi ob novi sestavi državnega zbora.

Kar se dostaje osrednje vlade, utegne si pridobiti stalno večino, potem pa večino od slučaja do slučaja, kakoršni bodo interesi, kateri bodo vlekli posamične stranke in frakcije skupej. Če pa bode hotela vlada — razun obnovljenja pogodbe z Ogersko — reševati velika, torej nacijsionalna in državnopravna vprašanja, ne bode imela lahkega posla preveč je različnih interesov v frakcijah in preveč je nacijsionalnih navskrižij pri močnejših strankah. No nam je najprej do tega, kaka bode med slovanskimi zastopniki samimi. Ker so se postavili Mladočehi na oportunističko in separatističko stališče, so se uže samo s tem približali Poljakom; naj pa se potem Čehi in Poljaki združijo s katerimi drugimi strankami koli, nacijsionalnega vprašanja taka zveza pravilno za vse narode ne reši. V najugodnišem slučaju bi se rešilo nekoliko jezikovno vprašanje, za Čeha bolj, za druge narodnosti manj ugodno. Malorusi, Slovenci, Hrvatje in Srbi dosežejo le to, kar milostno privole Poljaki in Čehi v družbi z drugimi neslovanskimi strankami. Mitoščina utegne ugajati šibkim slovanskim skupinam, ker so same v obče oportunističke. Vrhu tega so v teh skupinah za-

stopniki različnih barev, kakor sosebno med Slovenci in Malorusi. Med Slovenci ni nobenega odločnega poslanca, med Malorusi samo jeden, dasi od poljske strani imenujejo med Malorusi pet „radikalnih“ in 6 „zmernih“, t. j. pristašev poljskega plemstva. Še celó med Mladočehi je samo dr. Vašatý odločen in je izbran proti volji mladočškega vodstva. Naj bi se kazali moralno še toliko dobički, slovanski zastopniki bi razun 1 Malorusa in 1 Mladočeha ne stopili v opozicijo.

Najmogočnejši ostanejo Nemci tudi pri novi sestavi državnega zbora, in če tudi se krojijo v različne stranke in frakcije v verskem, gospodarskem in narodnem pogledu, vendar se združijo in se bodo združevali, kedar bi šlo za rušenje njih „nacijsionalne posesti.“ Nacijsionalni duh prešinja tudi „nemške katolike“ uže toliko, da jih zapušča čuvstvo pravičnosti, kedar je treba deliti nacijsionalno pravo Slovanom. Znano je, kakó so nemški liberalci vedno prikrivali in zagovarjali italijanskih iredentštev; je inakega mišljenja so sedaj nemški nacijsionalci, in takó bodo Italijani in Nemci skupno hodili v borbi proti Slovanom. Srednja stranka veleposestva ni sicer močna, a je bolj v nemškem taboru; ustavoverna stranka istega posestva pa ni nasproti Slovanom nič boljša od liberalne stranke. Takó imajo nemške stranke polovino zbornice poslancev na svoji strani in, kakor znano, od Poljakov ni možno dobiti zaresne pomoči za rešenje vprašanj, ki so odločilna za Slovane.

Jedna tretjina vsega tostranskega prebivalstva razpolaga tudi v povečanem osrednjem parlamentu s polovino zastopnikov; 3 milijoni Poljakov imajo skupno okolo 70 poslancev, čez 3 milijone Malorusov pa ima po številu okolo 10 zastopnikov, v resnici pa samo jednega ali dva; 3 milijoni Poljakov imajo približno toliko zastopnikov, kakor 6 milijonov Čehoslovancev. Privilegovani Italijani imajo več zastopnikov, nego poldrugi milijon Slovencev.

Nova volilna reforma ne prinese blagoslova Slovanom, dasi je največ slovanskih množic, in bi torej moralo njim pripadati največ novih mandatov.

Hoteli so z novo volilno reformo Slovence odvrgniti od stremljenja, da bi dosegli najprej volilno reformo v starih kurijah. Nacijsionalnega vprašanja niso hoteli rešiti v poprejšnjih zakonodavnih razdobjih; nova zbornica bode še manj sposobna za tako rešenje, in to so hoteli ravno doseči, kakor so uže davno razglašali oficijozni listi. Sedaj bodo kazali na potrebo gospodarstvenih in socijalnih zakonov, da bi toliko laže zazibali

slovanske narode v nacionalno spanje, v tisto spanje, katero je najopasnejše njih življenju.

Dasi je število zastopnikov pravih Slovanov, torej Čehov, Malorusov, Srbohrvntov in Slovencev majhno in po krivici premajhno, mogli bi bili v poslednji zbornici in mogli bi sosebno v novi zbornici veliko moralno silo razviti in ž njo pripraviti pot do dejanskih uspehov, ko bi bili vsi ti zastopniki zares nacionalni, odločni in jedini. Teh lastnosti, razun peščice, pa ti zastopniki nimajo in so s tem v največji nesličnosti z nemškimi strankami in nemškim narodom. Nemški narod je razkril, da hoče imeti bezuslovno narodne poslance, in še njih „katoliška“ stranka se mora družiti z nemškimi nacionalci, ako si noče tal izpodkopati med naseljenjem. Pred 10 leti še je bilo v državnem zboru nemških nacionalcev samo za peščico; danes sestavljajo uže kot taki mogočen klub, ne gledé na to, da so krščanski socialci istega nacionalnega mišljenja in le prikritega stremljenja. Delé se samo taktično, stremé pa k istim ciljem, in se Schönerer od njih razločuje le v tem, da zahteva preveč nakrat in preočitno.

Kake reve so Slovani nasproti Nemcem! In Nemci so preosnovali svoje stranke, uživajo najstareje in najširše privilegije. Slovani bi v takó ugodnem položaju ali popolnoma zaspali v mlačnosti ali pa bi razjedali jeden drugega, kakor se kaže tu in tam, kjer se čutijo nekoliko sami med seboj.

S takimi strankami ima lehek posel sistem in vsakodobna vlada, in taka bode tudi v novi zakonodavni dobi, kolikor ne bodo narodi sami žuvali nad svojimi poslanci. Ti so prevzeli v prevažni dobi dolžnosti, katerih se večina njih niti ne zaveda. Zavest jim je treba, žal, post festum, vzbujati in širiti. Ali se to zgodi? Ali bode bolje? Nadeje je le malo; toliko večja dolžnost je, da rodoljubi doma pripravljajo boljše dobo, nego se kaže sedaj ob otvorjenju novega državnega zbora. Nemci so v jednom desetletju čudeže stvorili prek in prek med širšim naseljenjem; Slovani imajo mnogo večih vzrokov in tehtniših razlogov, da bi posnemali Nemce ter se intenzivno in ekstenzivno lotili nacionalnega dela.

Prestolni govor.

Dne 29. marca so se zbrali drž. poslanci in člani gospodske zbornice v prisotnosti diplomatov, drugih dostojanstvenikov in visokih dam na dvoru v prestolni dvorani. Cesar je tu s prestola prečital prestolni govor, iz katerega navajamo naslednje.

Vladar se nadeja, da novi drž. zbor bode razvijal to, česar ni završil stari parlament, in da se loti tudi novega koristnega dela ter je izvrši tudi srečno.

Zakonodavna delovanje za razširjenje volilnega prava je završeno, in širši sloji so dobili ustavno zastopstvo; takó da se bodo pospeševali interesi vseh krogov po merah, kolikor so opravičene gledé na blago skupnosti. Važno je razvitje ustave na to stran za državno skupnost ali občnost, a pravi pomen zadobi še le s stremljenjem k zdravim socialnim reformam. Novi drž. zbor bode skrbel za naseljenje v gmočnem in kulturnem pogledu in skušal v okviru sedanjega družabnega reda blažiti nasprotja, ne da bi črez silo pritiskal na podjetnike ter jih slabil v konkurenciji nasproti zvanjanim državam. Najprej predloži vlada načrte za preustrojenje zakonov v zavarovanje proti nesrečam in boleznim. Pospeševala e bode strokovna sposobnost in asocijacija, da bi se

s tem in drugimi sredstvi povzdignul obrtni stan. Jednako je dolžnost pospeševati tudi industrijo. Kmetijsko proizvodnjanje je v velikih stiskah in opasnostih; zato predloži vlada načrt za kmetijsko združno organizacijo.

„Najvažnejša in najnujnejša zadača v najbližjem razdobju sesije pa je urejenje tistih dogovorov, ki se odnašajo k obnovljenju carinske in trgovinske zveze z deželami ogerske korone, k užitninskim davkom, ki se merijo v obeh polovinah cesarstva po enakih načelih, potem k uravnanju bančnega vprašanja in nadaljevanju valutne reforme, naposled k denarnemu donajanju v pokritje potrebe skupnega gospodarstva monarhije“. To zadačo naj novi drž. zbor pravično i primerno pretresa ter dotične predloge reši naglo, kakor je potrebno in potreba želeži.

No na vrsto pridejo tudi mnoge druge zadače. V notranji upravi je treba razviti zavarovanje v raznih gospodarstvenih oddelkih. Naseljenje sili vedno bolj v zvananje dežele, da bi si služilo kruha; o tem pojavljanju, važnem v gospodarskem in socialnem pogledu, predloži vlada poseben načrt. — Vlada bode pospeševala znanstvo in umetnost, v šolstvu se bode trudila mirno razvijati dosedanje naprave ter povzdignuti občo omiko. Prva zadača pa bode delo vzgojevanja; v pospeševanje tega se primerno ustrojijo učiteljska.

V pravnem zakonodavstvu se med drugim predložijo načrti o mirovnih sodnikih, o občinskih posredovalnih uradih, o obrtnih in gospodarskih zadrugah, itd. — Pozneje se bode kodifikovalo kazensko pravo, predloži se tudi vojaški kazensko-pravni red, kateri odgovarja vojaškim interesom ter zahtevam modernega pravoslovja, ter tudi načrt za varovanje vojaških tajnostij.

Sledil bode tudi načrt za pobiranje neposrednih davkov s silo, a zajedno o uravnanju odškodovanja občinam za pobiranje drž. davkov. Razne pristojbine se tudi izpremené po posebnih zakonih; sosebno se bode gledalo, da se znižajo prenosne pristojbine za nepremično imetje manjše in srednje veličine, ter da dobi pri tem veljavo načelo progresije.

Obče državno gospodarstvo zahteva nujno temeljito urejenje gospodarstva posamičnih kraljestev in dežel. Zakon o neposrednih davkih itak odmerja deželam deleže iz preostankov; jednako stremi vlada, da bi preostanki iz posrednih (konsumnih) davkov odmerjali se deželam. Vlada hoče podpirati stremljenje dežel, da bi si vstvarile posebne deželne davke.

Gledé na promet hoče vlada pospeševati poti po notranjih vodah in po morju, nove zveze železnice in podržavljenje pojedinih železničnih prog.

„Da pa se posreči rešenje takó številnih in važnih zadač, ne smejo nacionalna nasprotja obteževati ali motiti vsažega posvetovanja in stvarnega ukrepanja. Prospešno rešenje teh zadač bode pospeševalo blaginjo vsake dežele in vsakega naroda, pomagalo odstranjevati nahajajoče se težave in družilo vse sile za skupno delovanje v službi moči in interesov cesarstva.“

„Moja vlada bode neprenehoma trudila se, odstraniti zavire približevanju ter napotiti v okviru veljavne ustave spravo pobijajočih se zahtev, da bi vstvarila takó tla, na katerih se morejo nasprotniki v vzajemnem priznavanju svojega prava in svoje moči spraviti in — s pomočjo Vsemogočnega — se tudi spravijo.“

Obseg in število predlog zahtevata mnogo od drž. zbora, a cesar mu zaupa, da se bode podvizal, da dobé vsi deželni zbori več časa in svobodnega gibanja za svoje delovanje. To zahteva pravilno vršenje samo-

uprave deželnih zborov, in ti morajo dobiti tekom časa vedno več posla iz stvarnih razlogov in v interesu hitreje administracije.

Gledé na zvonjanjo politiko je treba omeniti, da velevlasti postopajo skupno, in da zabranijo zmešnjave na vstoku, in da skupna akcija povoljno reši svoje namer, dasi se je ob razpravljanju pokazalo mnogo razlik mišljenja in pomislekov.

„To velja najprej v neprevidno prozvanem kretskem vprašanju, katero je dalo Moji vladi povod, v soglasju z našimi zavezniki in v ozki, zaupni dotiki z ostalimi, nam prijateljskimi vlastmi, ukreniti vrsto mer, da bi zavrneli primerno mir rušeče tendencije in aspiracije z akcijo, ki meri na vzdržanje teritorialnega *status quo*. Če pa velevlasti ne morejo odobravati sedanjega vedenja Grške v sedanji fazi, je z druge strani pa tudi Turčija dolžna zapomniti si, da bi si naložila veliko odgovornost, ko bi prezirala svoje najvitalniše interese in se proti soglasnim svetom evropskih vlastij odtegnula odstranjenju tužnih zlorab in bi takó ohranila stanje, ki nosi v sebi kal neprestanega vznemirjanja. Pač pričakujemo, da se tudi na to stran doseže neizogibno potrebno“.

„Tako torej naj se Vam, čestita gospoda obeh zbornic, posreči, podpiranim po mirnem položanju notranjih in zvonjanjih razmer, da vstvarite v složnem in stvarnem sodelovanju to, kar je vsepošno blaginji domovine. Bog vsemogočni podeli Vašim delom svoj blagoslov“.

Državnozbornske volitve.

Po izvršenih volitvah razrežajo poslance po strankah, h katerim pripadajo. Mladočehi sami štejejo: 60 svojih, dr. Vašatega posebe, 1 češkega agrarnika posebe, konservativnega Čeha Friderika Schwarzenberga posebe in 1 klerikalnega Čeha posebe. Med Poljaki jih spada 59 v poljsko „Kolo“, 3 k poljski ljudski stranki, 6 k poljski frakciji Stojalovskega; k Poljakom je treba prištevati tudi 6 Malorusov, ki se imenujejo „zmerne“, ki pa so izbrani po določbi in milosti Poljakov. Na Maloruse pripada iz Galicije in Bukovine skupno prav za prav le 5 poslancev, te imenujejo radikale, med njimi pa — morebiti — zasluži le 1 to ime. Slovencev je, kakor poprej, skupno 16, ki so vsi, jedni boljši, drugi slabši oportunisti, oziroma pristaši latinizatorske stranke kranjske. Hrvatov je skupno 11. Srba sta 2. Romuncev je 6. Italijanov je 8 „radikalnih“, 5 klerikalnih in 6 liberalnih. Nemška antisemitska stranka deli nemške poslance takó: 29 krščanskosocialnih, 42 nemškonacijonalnih, 39 klerikalnih (kat. ljudska stranka 29, konservativni klerikalci 10), 76 liberalcev (28 naprednih, 46 starolib.), 2 socialna politika, 5 Schönererjancev. Glavno nemško liberalno glasilo pa razvršča iste nemške poslance takó le: 41 nemških klerikalcev, 28 kršč. socialcev, 39 ljudske stranke, 49 naprednjakov in 28 ustavovernih veleposestnikov; 1 socialnega politika, 3 veleposestnike srednje stranke. Fevdalno veleposestvo (češko) šteje 21 posl. Soc. demokratov je 14 (6 nemških, 5 čeških, 3 iz poljskih okrajev).

Pridobili so v primeri s prejšnjim številom: nemški klerikalci 15 sedežev, krščanski socialci 18, nemška ljudska stranka 22, klerik. Italijani 3, poljsko Kolo 4, Mladočehi 13, radikalni Čehi 1 (prav za prav nijednega, ker dr. Vašatý je bil vedno enak, in so prešli le Mladočehi v oportunistem. Op. ur.), klerik. Čehi 1, agrarni

Čehi 1. Slovenci nobenega, Hrvatje 4, Srbi 1, Malorusi (navidezno) 3; Romunci 1; fevdalni veleposestniki so izgubili 1, veleposestniki srednje stranke pa so izgubili 3; nemško-liberalna stranka je izgubila 28 mandátov; poprej jih je imela z ustavov. veleposestvom 105, sedaj jih šteje v istem velep. 28 in med ostalimi liberalci 49; soc. politiki so pridobili 1 sedež; soc. demokrati 13, lib. Italijani 3, poljska ljudska stranka 3 (poprej ni imela nobenega); stranka Stojalovskega 6 (poprej ni imela nobenega); Schönererjanci so pridobili 3. Med Slovani so jedini Slovenci, ki niti po številu, kljub volilni reformi, niso pridobili nobenega poslanca.

Državnozbornske volitve so provzročile povsod hude boje med raznimi strankami. Socijalni demokratje so jemali glasove tudi slovanskim strankam. Na Dunaju, glavnem sedežu soc. demokratov avstrijskih, niso prodrli, pač pa v Krakovu in Levovu, in še celó v Pragi je bilo prišlo do ožje volitve; zmagale so narodne stranke jedino združene.

Čehoslovani so priborili 1 poslanca v Olomucu in s pomočjo Friderika Schwarzenberga 1 poslanca v Budjejevicah.

V Galiciji je vladal hud terorizem, prišlo je do pobojev. V držav. zboru bode mnogo slišati o tem. — V Dalmaciji so vsled kompromisa zmagali Hrvatje in Srbi in so takó prvič zaprečili, da ne bode zastopal noben Italijan Dalmacije.

Slovenecem se je hudó godilo. Na Kranjskem ste si dajali narodna in latinizatorska stranka; poslednja je zmagala v V. kuriji in na kmetih, takó, da ima 6 poslancev; narodna stranka pa je zmagala samo po mestih in trgih s 3 poslanci. V veleposestvu so ohranili Nemci bez vsakega boja 2 poslance. Na Koroškem so Slovenci v kmetskih občinah prodrli z 1 svojim kandidatom (kanonik Lambert Einspieler); imeli pa so le 3 glasove večine, in Nemci se nadejajo, da tudi to mesto vzamejo Slovincem ob bodočih volitvah. Zmage Slovincem so se razveselili ostali Slovenci in drugi Slovani. — V Istri se nezakonitosti in tudivplivi okr. glavarjev dovedli do tega, da je v V. kuriji propadel dr. Laginja. Ta in Spinčič pa sta v kmetskih občinah zmagala, ne da bi mahinacije proti volilcem izdale kaj. — V Trstu in okolici je bil dobil v V. kuriji veljak Nabergoj lepo število glasov, a zmagala je ital. sila s podeljeno jej drugo močjo. V razredu, kjer je bil doslej izvoljen Nabergoj, pa so tako strašansko delovali iredentaši, da je prodril Garibaldinec Mauroner proti Nabergoju, kljub temu, da je narod v okolici s čudovito odločenostjo stal na braniku za Nabergoja. O zmagi iredentašev bode govor tudi v držav. zboru, in nadejajo se Slovani, da razsvetljeno mesto Tržaško po propadu Nabergoja je bilo vendar prerano izvršeno.

Na Goriškem so Slovenci zmagali sicer v V. kuriji, podlegli pa v veleposestvu. Tudi tu so se vršile nezakonitosti. Povsod pa so vladni komisariji neugodno vplivali proti slovanskim kandidatom. Na Štirskem so Nemci zmagali v Celju proti slov. kandidatu. Protesti pa razkrijejo mnogo, kakó se je godilo Slovincem in Hrvatom na Primorskem, potem Slovincem tudi na Štirskem.

Drž. zbor v novi sestavi je uže v 2. seji pokazal, da šteje zastopnikov, ki nimajo ne značaja ne volje, da bi prikrivali, kar se vrši gnjilega in krivičnega.

Narodna stranka na Kranjskem.

Državnozbornske volitve na Kranjskem so pokazale, da je popolnoma propadla narodna stranka, in tisti, ki jej nasprotujejo načelno in jo izpodkopujejo posredno ali neposredno, radujejo se radi najnovejšega dokaza o njenem oslavljenju. Mi ne spadamo k protivnikom ta stranke kot take, pač pe odkrito obžalujemo, da je obči politični sistem s svojimi pomočniki in pomagači v manj nego desetih letih vrgel stranko ob tla. Ta sistem s svojim očitnim in prikritim aparatom je bil ne toliko močnejši, kolikor pa previdniši in modrejši, bolj prometen in zvit ter zajedno delavnejši nego pa narodna stranka.

Slepiti in napačno tolažiti ne sme narodna stranka ne sebe, ne drugih; ona je dolžna priznati svoj poraz, še bolj pa odsej premišljevali razne vzroke svojega porušenja. Mi ne moremo videti nobene tolažbe v tem, da so prodrli dr. Ferjančič, dvorni svetnik Šuklje in dosedanji drž. poslanec Kušar. Poslednji se v političnem pogledu ne more poštovati in, kakor sam pravi, se njegova skrb obrača bolj k gospodarskim, nego pa drugim vprašanjem. Dr. Ferjančič je poleg drugega državni uradnik, delaven možak, v politiki pa pri vsej kazani odločnosti pravi oportunist, ki se daje bolj voditi od drugih nego da bi vodil. Prave politične zrelosti še ni razkril, in dalekovidnosti mu ne moreš prisojati, ker proti temu govore različna dejstva. Dvorni svetnik Šuklje pa je igral v politiki uže toliko različnih vlog, da so se bili oddahnuli misleči slovenski rodoljubi, doznajući, da se on umakne neposrednemu politikovanju, potem ko se je bil pospel do stopinje dvornega svetnika. Temu politiku bi mogli pripisovati prej vse drugo, nego pravo slovansko in slovansko politiko: saj je pred leti nekako radostno poslal nacijsko avtonomijo v „temne daljave“, takó da ga je bilo radi tega pohvalilo prvo nemško-liberalno židovsko glasilo. Po svoji sposobnosti in sedaj tudi vsled svojega dostojanstva more poslanec Šuklje pravo slovansko politiko bolj zavirati, nego pospeševati, in če tudi stopi v pričakovani Jugoslovanski klub, skušal bode vplivati nanj, oziroma vsaj posredno voditi ga, a iz tega stremljenja naj ne pričakujejo Slovenci ugodnega v nacijskopolitikiškem pogledu. Narodna stranka je postavila Šukljeja kot svojega kandidata; v tem je pokazala ali svojo onemoglost ali pa svojo nezrelost in nesposobnost za sedanje dobo. Rajši pa mislimo, da je bila onemogla, ker ima dvorni svetnik na Dolenjskem, kjer so ga izvolili, takih pristašev in prijateljev, da proti njim vodstvo narodne stranke bi ne bilo opravilo ničesar, tudi ko bi bilo po svojem spoznanju odločilo se za kakega drugega rodoljuba. Koliko je imela narodna stranka opraviiti v prejšnjih letih s poslancem Šukljejem, in sedaj ga je sama zopet postavila med svoje kandidate! Tužna svedočba o njeni sedanji moči!

Latinizatorska ali, kakor jej pravijo manj primerno, klerikalna stranka je prodrla na Kranjskem v V. kuriji z jednim poslancem te kurije in z vsemi 5 poslanci v kmetskih občinah vojvodine. To, kar se pravi ljudstvo, je spravila latinizatorska stranka v svoj tabor, in narodni stranki so ostala le mesta s trgi. A še tu sta dva kandidata, ki sta se postavila na svojo roko, dobila mnogo glasov, jeden celo znatno manjšino proti dr. Ferjančiču. Ne moremo soditi, koliko je dejanski zakrivil svečenik, arhivar Anton Koblar, da ga je popustila narodna stranka; kotikor pa se je Koblar sam kazal na zunaj, bil je odločen, in nihče ni dvomil, da bi ne bil pošte-

nega slovenskega mišljenja. Celó zynnanji Slovani so se veselili, da je bil prišel Koblar v državni zbor. Takó ali takó je škoda za moža in za stvar, da je le najkrajšo dobo zastopal Slovence v Dunajskem drž. zboru. Vsekakor bi bilo hvaležniše delo, ko bi bila narodna stranka izpodmaknula kakega kandidata latinizatorske stranke, a tega ni mogla, ker nima dovolj množice na svoji strani.

Kaj bode z Jugoslovanskim klubom? Kranjci ga ali pokopljejo ali pa osrečijo takó, da ne bode ne celoten, ne pravi slovanski klub. Šuklje in pristaši kranjskih latinizatorjev bodo zavirali pravo delovanje in ukrepanje tega kluba, in če bodo hoteli Hrvatje in ostali slovenski poslanci doseči kaj s pomočjo namerjanega Jugoslovanskega kluba, bodo morali biti silno previdni in zjediniti se za skupno postopanje, kljubu zavori od omenjene strani. Poslanci, katere je vstvarila latinizatorska sila na Kranjskem, ne morejo biti pravi slovanski, dosledno tudi slovenski poslanci ne. Latinizatorstvo je tesno združeno s protislovanskim sistemom, in le oportunisti, kakoršen je dvorni svetnik Šuklje, oziroma tudi dr. Ferjančič, morejé tu in tam z njimi družiti se; v odločilnih vprašanjih pa poslanci iz srede latinizatorjev pojdejo z osrednjo vlado, katera se tudi nepremično drži in bode i nadalje držala protislovanskega sistema.

Kranjski Slovenci torej v novem državnem zboru ne bodo pospeševali rešenja slovanskih vprašanj in ne bodo delali časti slovanskim strankam, kolikor bi bile v resnici zastopane v Dunajskem povečanem parlamentu. Kakor niso Slovenci ob mejah poslednja leta dobivali nikake moralne podpore s Kranjskega, jednako se ni nadejati moralne in dejanske podpore od sedaj izbranih kranjskih državnih poslancev. Vzrok vsemu temu pa je v oslavljenju kranjske narodne stranke.

Ali pa je moralo priti do tega? Ne, takó daleč nikakor ne! Narodna stranka je mnogo zagrešila sama, in sicer načelno, v taktiki in z nezadostnim delovanjem. Mi nočemo dolžiti pojedincev; med temi je takih mož, plečam katerih se naklada še preveč raznih in celó težkih bremen. V tem je usoda posamičnih rodoljubnih dejateljev na Kranjskem jednaka, kakor po drugih pokrajinah slovanskih in tudi med drugimi slovanskimi narodi. Moralno odgovornost radi neugodnega položaja narodne stranke na Kranjskem nakladamo mi vsem, na Kranjskem prebivajočim posvetnim samostalnim naobraženim pristašem te stranke. Ti so slutili, naposled tudi občutili različne nedostatke narodne stranke; javno in nejavno so tudi grajali te neugodnosti. Vprašanje pa je, ali so pa sami, kot pojedinci, stvorili svojo dolžnost? Ti pojedinci se le preveč zanašajo na posamične člene v vodstvu, sami pa kaj nebrizno živé, in če primerjamo svečenstvo, je ono delavniše i požrtvovalniše, naj se upreže uže za prave ali napačne cilje. Sosebno pa je bila latinizatorska stranka poslednja leta pri organizacijskem delu. Ne le da je zasnovala popolnoma svoje časopisje in književnost, lotila se je celó gospodarstveno ustrojenje cepiti po svoje, kakor je razvidno zlasti iz snovanja oddeljenih posojilnic.

Več dela, boljše organizovanje pri narodni stranki bilo bi vsekakor vsaj v neki meri paralizovalo političsko silo latinizatorske stranke. No narodna stranka ni znala oduševljati ne starih, ne mladih v taboru, ki bi bil mogel biti zares naroden, in v katerem bi moglo biti tudi več svečnikov, kljubu latinizatorskim načelnikom, služečim protislovanskemu sistemu.

Narodna stranka je z novembrom 1887, ko je prihrumel nad in med Slovence takó zvani skupni list pa-

stirjev Goriške metropolije, javno zatajila slovansko mišljenje, ker se je prestrašila očitanege jej panslavizma in v obče namišljenega radikalizma ter je odtlej vedno bolj opuščala ne le slovansko stremljenje, temveč celo pohlevni stari slovenski program, dasi je bil ta proglašen in, kakor smo videli, v namerjani adresi k cesarju celo izrecno povdarjan l. 1848. Navdihali so narodno stranko različni strahopetci in zavestni oportunisti; takó je šla z narodnim programom in mišljenjem vedno bolj navzdol, in kranjske posvetne inteligencije se je polotila obča mlačnost, kakoršna se je najočitniše kazala v glavnem glasilu stranke. „Slovanski Narod“ so polagoma ponižali do pokrajinskega lista, ki je naposled pisal, kakor da bi imel dolžnosti samo za Kranjsko, in še tu ga je vodila napačna taktika gledé na latinizatorsko stranko. Rečemo samo: Da bi živel še kak Jurčič, ki bi vodil glavno narodno glasilo, narodna stranka bi ne bila nikdar doživela poraza, kakoršen jej je zasekala stranka, katero vodi prvi kranjski hierarh.

Glavno je pa vendar to, da je narodna stranka opustila slovansko stremljenje z jasnim posebnim narodnim programom ter se udala inspiracijam prebrisanih oportunistov, med katerimi je bilo in je dovolj ne le kratkovidnežev, temveč tudi dejanskih sebičnežev. Tu izrecno povdarjamo, da med poslednje nismo šteli nikdar ne dr. Iv. Tavčarja, ne sedanjega župana Iv. Hribarja.

Vodstvo kranjske narodne stranke je morebiti plemenito mislilo, da z opuščanjem slovenskega stremljenja in zanemarjanjem starega slovanskega programa pride v milost na zgorej, in da ukroti tudi latinizatorsko stranko. Kakor vidi, varala se je, in se močno vara še vedno, kolikor sodi, da pri latinizatorski stranki ima opraviti samo ž njo, v tem ko je ta le služabnica protislovanskega sistema. Ta je poslal latinizatorje v boj, ko je videl, da vladni in ovajajoči aparat tuje žurnalistike ne izdá dovolj.

Osnovna in glavna napaka je bila torej v popuščanju slovanskega mišljenja in stremljenja, in zanemarjanje še specialnega narodnopolitiškega programa je pobralo največo oporo vsemu delovanju. Stari rodoljubi so postali mlačni, mladi naraščaj pa ni videl več zastave, pod katero bi se oduševljal in pod katero bi se zatekal.

Protislovanski sistem je vsled take taktike dosegel zajedno dvoje: nepričakovano je razorožil narodno stranko in pričakovano je gledal vspešni boj latinizatorske stranke proti narodni stranki.

Latinizatorska stranka ja bila zajedno bošj zvita, spravila je narodno stranko na led napačne taktike. Kakó to? Omenjeni skupni pastirski list je bila diplomacija provzročila ne toliko radi slovanskega, specialno slovenskega „liberalizma“, kolikor pa radi „panslavizma“, oziroma „ortodoksizma“. Bismarek je bil po nemškem poslaniku na Dunaju zavohal specialno v „Parlamentärju“ stremljenje k povratu cirilometodijske cerkve in kazanje na prave slovanske kulturne vezi. To se je staremu lisjaku zdelo opasno gledé na velikonomski program, ki predpisuje prodiranje nemškega življa na jugu najprej in vsaj do Adrije. Pokojnega nuncija Galimbertija in gr. Kalnokyja je bil Bismarek takoj, po svoje, preveril, in škofje Goriške metropolije so brzo nato zasnovali svoj skupni list, kateri, kakor rečeno, je bil oplasil tudi vodstvo kranjske narodne stranke. S tem je bil Bismarekov namen dosežen, a latinizatorska stranka je morala še ropotati, sosebno ker se je bil za 1 mesec potem pojavil naš listič, ki se imenuje do današnjega dne

„Slovanski Svet“. Proti temu se je zadiral večkrat „Slovenec“, najhujše n. pr. v članku: „Quousque tandem!“ in je dr. Mahnič v svojem „Rimskem Katoliku“ od številke do številke prav jezuitski preobračal vso svojo svojstveno logiko proti temu lističu, ter ga ovajal prav takó, kakor je želel Bismarek zatreti slovansko mišljenje ne le med Slovenci, temveč v obče med zapadnimi Slovani. Latinizatorska stranka pa tudi „Slov. Naroda“ ni puščala na miru, in ko je v par letih dovolj pogrela stare laži o tem listu, kolikor se je dostajalo njegovega slovanskega mišljenja do konca l. 1887., začela je stratišiti pa z „liberalizmom“, „prostozidarstvom“ itd. Na to stran se „Slov. Sveta“ ni posebno dotikala, ker jej ni dajal niti za jezuitsko logiko dovolj snovij. Ponajveč je mahnul dr. Mahnič po radikalizmu „Sl. Sveta“. Ako bi bila narodna stranka natanko gledala na izvor skupnega pastirskega lista, ne bila bi časa in svojih sil tratila s pobijanjem latinizatorske stranke na poti očitanege jej liberalizma, temveč pozitivno zavračala njeno protislovansko stremljenje in delovanje. Latinizatorska stranka je dobila svoje posebno pozvanje, da bi uničila „panslavizem“ in „ortodoksizem“ med Slovenci; narodni stranki je bila dolžnost pri tej najslabši slabosti latinizatorske stranke nepremično otipljati ter jo kot tako označati pred narodom. Treba je bilo iti med množice, pa kazati jim, kake ukaze ima ta stranka, kakó ima dolžnost pobijati vse, kar bi moglo utrjevati slovansko narodnost. Po ceni kupljeni „liberalizem“ le naj bi bila potem latinizatorska stranka prodajala narodu; s pravim razlaganjem bi bile celo množice umele, koliko je vredna taka agitacijska barantija, ki narodu le škoduje in do naša jedino barantačem škofovske palice in mitre. Latinizatorska stranka je zabarantala zajedno svoje poštenje, ko se bori z nepoštenimi sredstvi proti narodni stranki. Tej je očitala ob sedanjih državnozborskih volitvah celo to, kar so pisali ob drugačnih razmerah v „Slov. Narodu“ okolo sedemdesetih let, torej v dobi, ko se je bilo tudi slovanskih strank oprijelo nekolike poštenega, ne pa pokvarjenega židovskega liberalizma. Latinizatorska stranka se je v „Slovencu“ posluževala celo falzifikacij tekstov proti narodno pisanim listom, in v „Rimskem Katoliku“ je nakopičenih v raznih polemikah sto in sto prav robatih in plitvih sofizmov, dasi si je ta časopis bahato prisvajal značaj prvega filozofskega lista na Slovenskem. Še ime sofističnega lista bilo bi prepošteno, ker grški sofisti so preveč spoštovali svoje misleče poslušalce, da bi jim dajali takih okornih sofizmov za vaje.

To vse smo bili dolžni navesti, da bi pokazali, kako napačna je bila taktika kranjske narodne proti latinizatorski stranki.

Slovenci vedó sami, da niso ne nazadnjaški, ne svobodomiselní v smislu popačenih pojmov, kakoršni veljajo na pr. za nemške stranke. Slovenci hočejo ohraniti, kar ugaja značaju konservativizma, in hočejo napredovati po potrebah, ki so priznane, in po razumu, ki kaže poti dalje. Nemško-židovska liberalna, sedaj propadla stranka je nadela antisemitskim strankam pridevek „nazadnjaštva“, v tem ko to očitanje ne pomenja drugega kakor protihebrejstvo. Slovenci pa takih burk za pošteno agitacijo ne potrebujejo; med njimi je manj „nazadnjaštva“ in manj „liberalstva“, nego med drugimi narodi. Kar pa bi med njimi moralo biti, to je narodnjaštvo in slovanstvo. Bez poslednjega se ne razvije in utvrdi prvo, a latinizatorska stranka je nasprotnica slovanskega stremljenja in še celo specialnega slovenskega programa, ki se ne more izvršiti bez pomoči drugih

Slovanov in bez zveze političkega prestrojenja po drugih deželah tostranske, oziroma obeh polovin cesarstva.

Narodna stranka je torej dolžna postaviti se v boj s pravim orožjem, ne pa s pobijanjem „reakcionarstva“ s pomočjo „liberalizma“. „Narodno“ in „proti-narodno“, „slovansko“ in „protislovansko“, to so nasprotja, katerih se mora držati narodna proti latinizatorski stranki, in to je možno dokazovati celo v zvezi z vero, ker le obstanek narodnosti reši Slovence v nadaljnjem političko-zgodovinskem razvoju od — protestantizma, in obstanek slovenske narodnosti je zopet zavisen od kulturnih vezij skupnega Slovanstva.

Narodna stranka na Kranjskem je izgubila tla med preprostimi množicami na kmetih in vsaj velik del tudi po mestih in trgih. To ni pravilno za narodno stranko, in če je še zaostal preprosti narod, treba je storiti za njegovo probujenje več, nego se je zgodilo doslej. Le večja narodna zavest slovenskih množic iztrže orožje latinizatorski stranki; to zavest pa more, kakor dokazano, z izpremenjeno taktiko probujati tudi narodna stranka, saj med Slovenci ni toliko plemenitšev ali gospodarjev, ki bi mogli strahovati množice, kakor se to godi v Galiciji ali n. pr. tudi v Italiji. Poštene gospodarske zasnove more pa tudi narodna stranka širiti med narodom; saj je to plemenito delo vršila prej, nego latinizatorska stranka.

Narodni stranki na Kranjskem očitajo tudi nekako stanovsko separatistiško ali celo aristokratsko vedenje. Taka očitanja so se slišala včasih gledé na posvetno inteligencijo po raznih mestih slovenskih. No, kdor deluje za množice, ni še dolžen ponižati se do robotosti posamičnikov v množicah; večina množic pa se vede dostojno, in ne gledé na to pomenja delovanje za množice vse kaj drugega, nego posnemanje teh množic v tem, kar morajo same iztebiti od sebe. Nobenemu narodu pa ni toliko potrebe in sile, kakor slovenskemu, da bi kar možno družil in krepil se po vseh svojih slojih, in kak stanovski napuh pristaje najmanj temu narodu. Sicer pa imajo tisti, ki hočejo biti in ostati vodje narodovi, dolžnost, zatajevati se, kakor zdravnik, ki ne sme odmetati kajž ter bi dohajal samo v graščine in palače. Spominjajmo se, kako je živel Deak, Ante Starčević, in kakó živi do danes dr. Rieger, kakó je ta odklonil vsako stanovsko povišanje, in videli bomo, kakó je prošinjalo te dejatelje samozatajevanje in preverjanje o potrebi požrtvovanja.

Kranjska narodna stranka je bila poslednjih let tudi jako občutljiva gledé na kritikovanje, katero jej je dohajalo tudi od blagohotne, vsekakor za stvar vnete strani. Naposled so tudi kritiki bolj ali manj obmolknuli. To pa je na škodo stranki in stvari. Ako ni prave ali nikake zveze med listi, ki so sorodnega mišljenja, z narodno stranko kranjsko, treba je kakor si bodi vsaj s kritiko opozarjati na napake, naj se godé na Kranjskem ali drugod. Na poslednjem večem zaupnem shodu je bila narodna stranka celo zavezala se, da boče pospeševala nekako vzajemnost med glasili, ki zastopajo skupno narodno stranke na Slovenskem. O kakem koraku na to stran vsaj mi nismo zvedeli, opazili smo le, da je začetkoma po omenjenem shodu hodila, n. pr. Goriška „Soča“ ista pota, kakor narodna stranka na Kranjskem, da pa se je v poslednji čas isti Goriški list nekako ločil od narodne stranke na Kranjskem. No, nad narodno stranko se dovolj dejstva maščujejo za različne napake in tudi zanikarnosti, katere je zagrešila v poslednjem desetletju.

Kdo je zakrivil to in ono, pač ne more posebe zanimati pošteno mislečih rodoljubov; pravo in dolžnost takih rodoljubov pa je, da opozarjajo na krive poti, in kranjska narodna stranka boče potem sama vedela, kakih sovetovalcev se jej je treba ogibati. Dolžnost slovenskih rodoljubov je, delovati na to, da se odstranijo napake, naj si bodo kjer koli; dolžnost je, pobijati latinizatorsko stranko radi njene protislovanske službe, in naj to še toliko taji; dolžnost pa je tudi zavračati frakcije skupne slovenske narodne stranke, naj bodo ti odlomki na Kranjskem ali pa drugod. Slovenci se sami ne rešijo, niti ko bi postopali soglasno, od škofov, posvetnih dvornih svetnikov, dolu do nekalifikovanih množic in težakov. Iz tega pa sledi, da je treba pobijati ne le cepljenje v stranke in frakcije, temveč tudi napake teh strank in frakcij. Proti takemu cepljenju pa se morejo dejatelji slovenski uspešno boriti le na podstavi določnega, nepremičnega slovenskega programa, ki s svoje strani zahteva skupno postopanje z vsemi pravimi slovanskimi strankami Dunajskega osrednjega zastopa.

Slovenci so sto in stokrat kazali, da so jim zgled delovanja Čehoslovani, in v narodni stranki so si tu in tam, tudi v poslednjih mesecih, dovoljevali celo potrato pridevka svobodomiselne ali „napredne“ stranke, kakor delajo to Mladočehi. No Čehi, poprej Staročehi in sedaj Mladočehi, se niso ogradili na delovanje po mestih in trgih, in so si pridobili in ohranili tla tudi na kmetih. Češke narodne stranke niso šle rakove poti ne po mestih, ne na kmetih; nasprotno, narod niti z Mladočehi ni povsod zadovoljen, in vstvarjajo se radikalniše stranke, obračajoče se celo proti Mladočehom, tudi če ne gledamo na socijalno demokracijo, proti kateri se v obče tudi Čehi niso oboroževali povoljno. Vsekakor Čehoslovani napredujejo tudi v nacionalno-politiškem pogledu. Slovenska narodna stranka pa nazaduje in je v resnici neslišano pogreznula se v oportunizem in nedelavnost. In to se je godilo poprej in zgodilo sedaj, ko se bliža doba važnih odločevanj!

Položenje narodne stranke na Kranjskem je tužno, naj je presojava kakor koli. Slovenci v skupnosti ne morejo biti indiferentni nasproti takemu položaju. Latinizatorska stranka se organizuje prek in prek po Slovenskem, proti njej se mora na Kranjskem dopolniti organizacija narodne stranke. Kranjska narodna stranka mora opustiti kranjski politički partikularizem ter stopiti zopet v moralno in dejansko zvezo z narodnimi frakcijami v pokrajinah. Njeno glasilo mora postati zopet pravo osrednje in glavno glasilo za vse Slovence, a to postane le, če se povrne k staremu programu in dejanski slovanskemu mišljenju. Vodstvo narodne stranke na Kranjskem, dasi je poslalo par oportunistov kot svoje v drž. zbor, dolžno je stati nad temi oportunisti ter njih delovanje presojati z jednega in istega stališča, kakor poslanca latinizatorske stranke. Nesreča Ljubljanskega potresa ne sme dajati povoda izgovarjanju, da je treba postopati oportunistički; to bi Slovence v obče preveč stalo. Na stran z oportunizmom, s pravim, določenim programom dejanski pa na dan!

Zakaj so poslali Tržaški progresovci svoje v državni zbor?

V Trstu vodijo italijansko iredentaško stranko za vse Primorje in nekako odločujejo, kakó naj se ta stranka vede tudi v Dalmaciji in na Trentinskem. Znano

je, da za Trst je vodstvo te stranke zaukazovalo glede na drž. zbor pasivno politiko, t. j. na zvonaj se je delala, kakor da prezira drž. zbor, v resnici pa je pošiljala vendar v isti zbor takó zване konservativce, ki pa so delovali za italijanstvo in proti Slovanom ravno takó, kakor pravi iredentaši. V resnici so ves ta čas slepili na zgorej, kakor da bi bilo med Trž. Italijani še „konservativcev“ ali „zmernih“ pristašev, in takó so mogli ti psevdo-konservativci leto za letom pritoževati se, kakó vlada zanemarja trgovinski in obči razvoj Trsta, in kakó da zanemarja celó ital. narodnost! Italijanski poslanci katere barve koli so dobivali vedno podpore od nemške liberalne stranke. Mogli bi bili torej Trž. iredentaši tudi letos nadaljevati toliko vspešno „pasivno“ politiko, s svojimi „konservativnimi“ poslušniki. A nakrat so jo zasuknuli, in progresovci so šli v boj proti svojim starim slugam ter so jih vrgli najprej v mestnem sovetu, oziroma dež. zboru, potem pa tudi ob državno-zborskih volitvah. Uporabili so tudi vse zvijače in nasilstva, katera je tekom stoletij iznašla politiška macehiavellistiška korupcija najprej v Italiji in so takó formalno zmagali ter so takó pridobili v Trstu in okolici najprej 1 poslanca v V. kuriji, potem so za Trst in okolico oplenili Slovence za jedin mandat, ki ga je malone jeden rod izvrševal blagi Nabergoj, dalje iztrgali so hrvatsko-slovenski večini v Istri 1 mandat v V. kuriji in napolosel 1 mandat v veleposestvu goriške dežele.

Izborna „Naša Sloga“ pripoveduje, da mahinacije so bile dogovorjene za kulisami mnogo pred volitvami. Pri teh dogovorih so bile osebe, o katerih bode najbrže govorjenje tudi v drž. zbornici poslancev.

Nam pa se je takoj od začetka vsilila še jedna misel o vzroku, zakaj da je Tržaško vodstvo letos razvilo ves svoj macehiavellizem. Spominjajmo se, da vso italijansko iredento vodi na Primorskem Židovstvo. V Trstu in Gorici uredujejo najhujše iredentaške liste Židje. V iredentaških društvih imajo največi vpliv in celó prvo besedo Židje. V Trstu je celó podžupan Žid, in le radi lepšega voli progresovska stranka župana Nežida. Vsa agitacija po politiških in nepolitiških društvih in zborovanjih vrši se pod odločilnim vplivom Židov.

Kakor je nemško-liberalna stranka stala vedno pod židovskim vplivom, jednako se godi italijanski iredentaški stranki. Židje so tu in tam bogateli ter imeli na razne strani največe gmotne dobičke. V Trstu prihajajo poslopja, kakor na Dunaju, vedno bolj v židovske roke, in židovski trgovci bodo imeli kmalu glavne ulice tudi v Trstu v svoji oblasti. Iredentaška stranka pa, kolikor ni židovske krvi, ne sme se zganuti proti Židom, in dasi tu in tam sama čuti gmotno oslabiljenje tudi ital. naseljenja, vendar mora zatirati vsakatero antisemitsko pojavljenje, Slovani sami pa, ki so tudi v Trstu od kraja do konca antisemiti, nimajo ne v obče, ne po listih vpliva na ital. naseljenje. Takó mora ital. naseljenje drago plačevati pomoč, katero dajejo Židje iredentaški stranki v nacijskem in protidržavnem pogledu.

Ni čudo, da je židovska nemško-liberalna stranka očitno in skrito nepremično podpirala in še podpira iredentaško ital. stranko; skupni židovski interesi na Primorskem in med lib. Nemci so vezali in vežejo obe stranki na jugu in severu. Ali ni torej naravno misliti, da hočeta obe stranki vzajemno pomagati si tudi v bodoče? A katera, nemška ali ital. požidjena stranka potrebuje sedaj pomoči? Vsemu politiskemu svetu je znano, da vsaj politiški je propadla nemško-liberalna stranka in da je moralno in po številu oslabiljena zastopana tudi v novem Dunajskem drž. zboru. Svoj

poraz pa je židovska nemško-liberalna stranka videla uže davno in najbolj v poslednjih dveh letih, ko jo je nemški antisemitizem in novoustrojeni nacionalizem metal in vrgel ob tla celó tam, kjer je menila, da ima nepremagljive tvrdnjave. Ta stranka torej, katero je ves čas vodila „Alijancija izraelska“, je zasledila, da bi bilo dobro, ko bi primorska Iredenta izpremenila svojo taktiko, vrgla „konservativce“, izbrane v Trstu, ter še Slovence oplenila za kak sedež v drž. zboru. Tak nasvet je utegnil doiti vodstvu italijanske Iredente neposredno od „Alijancije izraelske“, in Tržaški Židja so to takoj umeli. Videli so, da sami zmagajo le težko, in takó so upregnuli v svoj jarem in na svoj tir tudi druge sile. Te sile so Slovanom itak neprija-ne, in židovski kolovodje so uže iz tega vzroka dobili pomoč, takó da ob volitvah je bilo združeno vse proti primorskim Slovanom. S tem je pridobila v nacijskem pogledu Iredenta, v moralnem pogledu nemško-liberalna stranka ter se je okrepilo skupno avstrijsko Židovstvo, izgubili pa so Slovani in država. Proti Slovanom je mislil delati aparat Tržaške vlade, katero je konečno oklestila celó oficijozna Dunajska „Reichswehr“, deloval pa je isti aparat slepo ravno takó proti državnim interesom, kakor proti slovanskim, s katerimi so vsaj na Primorskem najtesneje združeni tudi državni.

Protislovansko delovanje Tržaške vlade in nasprotstvo proti Slovanom je dovedlo do tega, da so ob volitvah, ko je šlo za zmago Nabergojevo, skupno s progresovci glasovali celó c. kr. uradniki, ne le ital., temveč tudi nemške krvi. Zagrizenost proti Slovanom je škodovala v konkretnem slučaju tudi državi; ravno iz tega pa more osrednja vlada posneti, da sistem Tržaške vlade je napačen, in „Reichswehr“ kaže izrecno, da je ta sistem ravno takó zagrešen, kakor je bil napačen v svoj čas sistem na Piemonteškem in Beneškem. Na Primorskem je vsak sistem napačen, ki se obrača proti Slovanom, Židovstvo je pa za svoje interese bolj lisiče, ki si zna ohraniti svoj vpliv na Primorskem jedino s hujskanjem proti Slovanom in se posebno radi tega s pospeševanjem protidržavne, antidinastiške politike ital. Iredente.

Vsekakor se nam zdi tu razvito mišljenje o najnovejši politiki primorske Iredente pravilniše, če pripisujemo vzroke nemško-liberalni stranki in njeni voditelji, skupni „Alijanciji izraelski.“ Ta zveza ima sedaj sukurz v 14 ital. drž. poslancih, katerim se v nacijskem pogledu pridruži tudi ostalih 5 ital. konservativcev. Izrael se raduje, da se mu je posrečilo ohraniti in celó okrepiti pomoč ital. progresistov ter laže prenašati udarce, zasekane Židovstvu od nemških antisemitskih strank.

Moravski kmetje.

Dne 21. marca se je sešlo v Prerovu čez 1000 kmetov iz vseh krajev Moravske, da bi se posvetovali o potrebah kmetijstva, o pogodbi z Avstro-Ogersko, o zvananju in notranji politiki ter posebe o politiki češkega naroda. Odločno in izborno so govorili poznani rodoljubi, in kmetje so viharo pritrjevali razjasnilom. Deželni in drž. poslanec g. Jos. Vychodil je kot predsednik „Selské Jednoty pro Moravu“, označil pomen shodu. Potem je tajnik istega društva in urednik „Selských Listů“, Ant. Daněk rekel, da, ako grede poslanci češki v drž. zbor, morejo iti jedino pod uslovjem, da bi za-

prečili nadaljnje škodovanje prav češke korone, polit. položaja češkega naroda in izsesavanje dežel čeških pogerski. Češki poslanci se pri sedanjí vladi ne morejo pogajati gledé ogerske pogodbe z Madjari in Poljaki. Mlinar in kmet Vrana je dokazoval, da pogodba z Ogersko je škodljiva v državnopravnem, finančnem in trgovinskem pogledu. Podpredsednik društva drž. posl. Jos. Staroščík, bil je oduševljeno pozdravljen. Spominjal se je staro-čeških drobtiničarjev, a povdarjal, da vsaj Mladočehi naj bi ne delali tega, kar so počenjali Staročehi. Hudo je pretresal postopanje sedanje vlade, rekši, da Badien je novi Taaffe, ter svarilviš Mladočehe, da bi se ne dali zavesti. Poslanci naj vedó, da so izvoljeni od naroda, da se nimajo bati ničesar, ker imajo narod za seboj, in tudi narod se ne boji ničesar, in naj bi mu še bolj stiskali grlo. Saj so si kmetje sami oskrbovali šolstvo, da bi vzgojili bojovníkov proti vsem Dunajskim vladam. Prešedši na vstočno vprašanje, pravi, da nesreče v tem vprašanju je kriva evropska diplomacija in najbolj zvu-nanja avstro-ogerska politika, katera stremi na Balkan, pripadajoči Slovanom, in stremi na Rusijo, ki je s svojo krvjo osvobodila balkanske Slované, Srbe in Bolgare. On svetuje avstro-ogerski diplomaciji, naj bi je ne tirala na slovanski Balkan, da bi ne branila, naj bi Bosna pripadala Srbiji, Hercegovina Črni gori, naj bi opustila usodno okupacijsko politiko, prepustila Balkan Slovanom. Le takó pridemo do neoboroženega miru; sedanji mir pa nas obuboža do kosti ter napravi sovražnike z vsem Slovanstvom. On želi ne le ločitev od Ogerske, temveč tudi ločitev od Berolina, in to čim prej, in želi, da bi se združili z Rusijo, z rusko-francosko unijo. Cesar Fran Josip odpotuje sedaj v Petrograd, in narod češki blagoslavja to pot, slovansko pot, katera more pomagati, da bi se izvlekli iz trozveze. Naš cesar vé, kdo mu je pomogel na prestol, da je bil to car Nikolaj I., kateri, poslavši Paskviča, je premagal revolucijo madjarsko in Košutovsko debrecinsko detronizacijo. Ruski car je spasel našega cesarja in cesarstvo... Do poslednjega vzdihla bom delal na to, da bi češka delegacija izpolnila svojo dolžnost, da bi cesar bodoče jubilejno leto zadosti učinil svoji zavezi od l. 1871. Mi se zadovoljimo jedino z obnovljenjem češkega historičnega prava. Ko bi zagazil mladočeški klub, bolje je, da se razbije, in da stopijo sešobno kmetski poslanci v klub radikalni državno-pravne češke opozicije. Drobtin ne bodemo več pobirali.

Tajnik Daněk je pripomnil, da vlada Dunajska kliče Čehé le tedaj, kadar jih potrebuje. On je proti sedanjí vladi, ker je poljska, slabša od nemških vlad, ker pritiska Maloruse v Galiciji. Tej vladi ne smejo pomagati češki poslanci; češki poslanci so voljeni s čistimi rokami, poljski pa črez grobe ubogih kmetov. Tudi ogerski drž. zbor nima aktivne legitimacije. Duvalizem mora pasti, in Nemci sami se uže obračajo proti duvalizmu, le Poljaki se ga držé.

G. Vrana je potem predložil gledé na avstro-ogersko pogodbo naslednjo resolucijo:

„Uvaživši, da tako zvana pogodba avstro-ogerska kot državno-pravni izraz nemško-madjarskega duvalizma, proti kateremu je od l. 1867 dosledno in vstrajno protestoval ves češki narod, kolikor je izvršen bez dovoljenja neprísotnega naroda, da, proti njemu in na porušenje češkega drž. prava, se nadalje ne sme obnoviti, ne toliko iz navedenih vzrokov, temveč zlasti iz razlogov narodno-gospodarskih, sešobno gledé na inte-

rese kmetijstva, mlinarstva, vseh izdelujočih in delajočih slojev, — ne sme se obnoviti, ako se ima češki narod omajati v svojem gospodarskem in političkem položaju, — pozivljemo v soglasju vseh tu prisotnih gg. dež. in drž. poslancev, imenoma zastopnike IV. in V. kurije, da bi takoj ob pričetku zasedanja drž. zbora prisilili vlado k izdelanju in predloženju zakonskih predlog na popolno ločenje trgovinske in carinske zveze z Ogersko. Kar se dostaje železničnih tarifov, naj se dosedanji tarif zameni s kilometrinim, t. j. nadomesti po dejanski oddaljenosti“.

Ta resolucija se je sprejela jednoglasno.

Tajnik „Selsk. Jednoty“ je predložil nato naslednjo resolucijo: „Uvaživši, da cislitavski vladni sistem se nikakor ni izmenil v prosepah zasnovanja češke države, dovoljujemo sicer, da bi naši izvoljeni poslanci šli v drž. zbor, ali pozivljemo zraven vse češke drž. poslance, da bi, nahajajoči se po želji vsega češkega naroda v dosledni opoziciji, vstrajali v tej opoziciji, kakor proti sedanjí, takó tudi proti vsaki bodoči vladi, dokler se ne položi dejanska podstava k samostalnosti češke korone, in to tem bolj, ker bi bilo nedostojno, da bi velika misel češke samostalnosti, v kateri mi kmetje jedino vidimo svojo gospodarsko ohrano, bila bodisi obečana ali na dolgo vrsto let odložena za katere koli drobne ustopke (koncesije) v katerem si bodi pogledu. Mi ne poznamo nikakih ustopek, katere bi se nam mogle stvoriti, mi imamo neporušna z dejstvi in prisegami vladarjev priborjena prava. K tem pravom, nikakor pa ne stremimo k ustopkam, in ta prava, nikake drobtinske ustopke, se nam morajo dati, in zato hočemo vstrajati v najodločniši opoziciji dotlej, dokler se nam ne dá celo pravo — ne pa razdrobljeno.

Uvaživši, da monarhija habsburško-lorenska je po trozvezi na tiru zvnanje politike nemškega cesarstva, držéčega nemško-poljski in madjarski duvalizem, odkoder prihaja neznosno položenje ne le češkega naroda, temveč vseh dvajset milijonov Slovanov v cesarstvu habsburško-lorenskem, in imajoči na misli objavljeno brzo posečenje vladarjev v Petrogradu, pozivljemo vse češke drž. poslance kot zastopnike slovanskega naroda v deželah korone češke, da bi ob vsaki ponujanji jim priliki odločno povdarjali to, da bi monarhija habsburško-lorenska, opuščaje trozvezo in protislovansko politiko na znotraj in agresivno politiko na slovanskem Balkanu, poskusila približati se z rusko svetovno vevlastjo in fracosko-rusko unijo v osvobočenje in postavljenje k samostalnosti vsega Slovanstva, s čimur jedino se more zagotoviti trajnost in važnost monarhije habsburško-lorenske v Evropi.“

Tudi to resolucijo so sprejeli jednoglasno. Sprejeli so še nekoliko dodatkov, zapeli potem „Hej Slované“ in so se oduševljeni razšli. Taki možaki so češki kmetje na Moravskem, na klasični slovanski zemlji.

Kozaki in njihova taktika.

(Konec)

Grki in Rimljani so imeli le malo konjice v svojih armadah in so jo le malo uporabljali; vsa velika zavojevanja poslednjih je izvršila većinoma le pehota. Po padu Zapadno-rimskega cesarstva, ko so se pojavili na zgodovinskem pozorišču novi barbarski narodi, se je začel

v njih armadah ustanavljati poseben vid težke konjice. Ta konjica se je naposled preobrazila v viteško konjico, kjer so jezdeci bili pokriti s težkimi oklepi, čeladami in sedeli na velikih konjih tudi pokritih z železjem. Glavno silo svojega bojevanja je ta konjica videla v stremiteljnem natisku na vruga s tesnim frontom (šokom), da bi ga prevrgla in podavila z naporom svojih konjev. Sedanja regularna konjica je premi potomek te viteške konjice, seveda znatno predrugačena in uklonivša se od svojega prvoobrazu (prototipa) primerno sočasnemu stanju vojne taktike. V tem času, ko se je na zapadu razvijal in napredoval više označeni tip konjice, je na vstoku, posebno v Aziji, gospodstvoval popolnoma drug tip — lahka konjica. Jezdeci bez težkih oklepov — so sedeli na brzih in trpežnih konjih ter bili oboroženi s kopjem, z loki in pušicami, a pozneje tudi s puškami in samokresi. V bojih viteške konjice z lahko vzhodno je zmaga večinoma ostajala na strani poslednje, katera je uporabljala proti vitezom poseben način bojevanja, koji se je začel v Srednji Aziji ob času Čingis-kana. Ta genijalni barbar je imenoval lov šolo vojne in je to idejo provodil v življenje z neupogljivo energijo. Pridavaje lovu veliko vzgojno značenje v pripravi vojakov k boju, je Čingis-kan vedno vadil svoje vojake v tem pogledu, tako da so lovi v njegovej armadi imeli značenje sedanjih manevrov. Na lovu so Mongoli obkrožili katero večo zver, n. pr. medveda, in začeli metati v njo pušice s krikom „lav—Jav.“ Ako je zver skočila proti kateremu oddelku jezdecev, so ti bežali pred njo, a drugi so jo dalje preganjali in jo obsipavali s pušicami. Ko je zver bila dovolj izmučena in izranjena takim načinom, so se vsi nakrat pognali na njo s kopji, pri čemur se je čast prvega udara prepuščala načelniku. Ti lovi so dali začetek posebnemu načinu bojevanja, kateri je pridobil Čingiskanu in njegovim naslednikom toliko vojnih uspehov, in kateri se je razprostranil po vsem vstoku.

Ne bivši v stanu vzdržati se pred tesnim frontom težke viteške konjice, se je vshodna konjica razškopila na vse strani, osipaje viteze z maso pušic, in se je s pomočjo svojih brzih konjev lahko izogibala njihovim udarom. Težki vitezi na velikih konjih so se kmalu utrudili v preganjanju teh nevlavljivih vragov, kateri so jih obkroževali z vseh strani ter so silno trpeli od pušic. Ko so bili vitezi izmučeni in mnogo konjev izranjenih, da niso bili več sposobni za boj, so jih Mongoli družno napadali in jih pokončali v ročnem boju. Razun tega so vstočni narodi uporabljali na vojni vse-možne zvijače; oni so često na videz bežali in napravljali zasade. Iz tega je vidno, da je mongolska konjica v osnovu svojih bojnih uspehov polagala privedeno do više stopinje okretnost vsakega jezdecu, spretnost v napadanju s pušicami in s kopjem, ter različne manevre, s katerimi je namerjala izmučiti svojega protivnika.

Popolnoma očitno je, da kozaštvo pripada k drugemu tipu konjice, ker osnove njegove vojne službe so tiste, kakor v davno prošlih časih. Kar se dostaje načina

bojevanja kozakov, je tisti jednak više opisanemu bojevanju mongolske konjice, ker kozaštvo se je ustanovilo pod silnim vplivom Mongolo-Tatarov. Kozaki, ne imevši svoje lastne taktike in izkusivši na svojih plečih silo take svojih sovražnikov, so jo brzo sprejeli od njih, popolnili in konečno formulovali ter jo nazvali „lava“, katera beseda označa skupnost vseh načinov bojevanja kozaškega. Sama beseda „lava“ je, kakor se kaže, mongolskega izvora. To dokazuje, prvič ker je ona po svojih glasih silno podobna na krik, s katerim so Mongoli strašili zveri na lovu, in drugič, ker so kozaki način bojevanja, kateri označajo s to besedo, sprejeli od Mongolo-Tatarov. S tega časa, ko je kozaštvo bilo organizirano sprejeto v sostav ruske države, se kozaki pojavljajo v sostavu ruske armade na zapadno-evropskih vojnah, kjer se stikajo z regularno konjico nasprotnika. Oni tudi tukaj uporabljajo z uspehom svoj navadni način bojevanja proti novemu svojemu sovražniku. Najsijajniši primer dejateljnosti kozakov v sostavu ruske armade daje francosko-ruska vojna l. 1812, ob času katere so oni tako rekoč uničili regularno konjico. Vsi znameniti sodelujočniki vojne l. 1812 jednoglasno svedočijo, da so kozaki bili strah Napoleonove konjice in se bojevali z njo po mongolskem načinu. Evo primer, kaj piše o kozakih Moran, jeden iz najboljših in hrabrejših generalov Napoleonove armade:

„Gibanje velike francoske armade so silno ovirali kozaki. Odrezavši jo od vsake pomoči, so jo neprestano napadali z bokov, podobno razdraženim bučelam, bezštevilni ukoli (piki) katerih zamučijo leva. Takošen čuden prizor je predstavljala ta evropska konjica, razporejena na bregovih Nemana, katera je blestela od železja in zlata na solnčnih žarkih julskega dneva in bila polna navdušene hrabrosti! Kake gorke spomine so zapustila ta bezkoristna, izmučivša jo manovrovanja, katera je ona uporabljala proti brzim kozakom, kateri so stvorili za spasenje Rusije več, nego vse armade te države. Vsaki dan so se oni pokazovali na horizontu, razstegnuvši svojo linijo na velikanskem prostoru, a njih spretni jezdeci so smelo prihajali k našim linijam. Mi smo se vrstili v bojni red, šli na to linijo, a ko smo se približali k njej, je ona izginula, a na horizontu so se videle samo breze in smreke. Črez uro, ko je bila dana konjem krma, se je napadanje kozakov začelo znova, njih črna linija se je zopet pokazala in znova so se ponavljali tisti manevri, s katerimi so se dosegli ravno tisti uspehi. Takim načinom je bila najboljša, najhrabrejša konjica zamučena po ljudeh, katere je poprej prezirala, kakor nedostojne protivnike. A samo oni so mogli rešiti Rusijo, katera je našla v njih istino oporo in jedinih osvoboditeljev. K našemu večemu ogorčenju je treba še pridejati, da je naša konjica bila mnogoštevilniša od kozakov, da jo je podpirala najbolj lahka in najodličniša artilerija i. t. d. In negledé na to so se kozaki vrnuli pokriti s slavo in z bogatim plenom na rodovitne bregove Dona, v tem ko so bila polja Rusije posejana s trupli in orožjem naših

hrabrih, neustrašnih in toliko udanih slavi naše domovine vojakov. Evo, kaj znači organizacija, evo v čem je tajna pobeđ (zmag) Čingis-kana i. t. d.⁴

Po vojni l. 1812 je nastopila dolga mirna doba, bojne tradicije kozakov so začele izgubljati se in prejšnji način bojevanja polagoma pozabljati, tem bolj, ker ni bil ustavno urejen. Z razvojem sredi kozakov državnega reda in interesov mirnega življenja, pri odsotnosti vsakih navodil za obučanje kozakov, začelo je vojno obrazovanje v kozaških polkih padati. Stari kozaki, kateri so učili mlajši zarod na lastnem primeru, so odšli vsled skrajšanja službe iz polkov, v tem ko je naglo napredovalo vojno delo. Prejšnje mnenje, da morajo kozaki, kakor vojni narod, sami vedeti, kako jim je treba ravnati se na vojni, se je zamenilo s preverjenjem, da se imajo oni obučiti na službi, kakor druga vojaška krdela. Istine predstave o kozaški taktiki so izginule celo iz kozaške srede, in zato je lahko umljivo, da niso vedeli, čemu je treba učiti kozakov na službi, tem bolj, ker se je vojno ministertvo izključno bavilo z velikimi vojnimi reformami in ustrojem regularne armade na novih načelih vseobče vojaške dolžnosti. Zato je bilo začetkom 70tih let odločeno, da se imajo kozaški polki vvrstiti v sestav kavalerijskih divizij in obučati tako, kakor regularna konjica. Takim načinom je začela prirodna konjica z vsemi svojimi posebnostimi prisvajati način bojevanja konjice nasprotnega tipa. Ne goveré o mnogih drugih uslovjih, a z ozirom na male kozaške konje, se lahko zaključí, da bodo kozaški polki postavljeni v jako truden položaj v borbi z regularno konjico, sedečo na visokih, uže v to svrhu izbranih konjih, da bi dosegla največo silo udara s tesnim bojnim redom, po viteškem obrazcu. Razvidno je, da kozaški polki vsled mnogih pričin ne morejo razviti tako silnega bojnega šoka in stremiteljnega udara v tesnem bojnem redu, kakor regularna konjica.

V sedanjí čas spoznavajo nenormalnost takega položaja viši kompetentni vojaški krogi, in zato se je uže priznala neobhodnost, vrniti se k poprejšnjemu načinu kozaškega bojevanja.

Poslovenil S. M.

Ali je »urni« od »ura, Uhr?»

Etimologija besede »uren, urna« objašnena je v slovarju Pletersnikovem tako: »prim. ura, Mikl. (Et),« drugimi slovi: urni v vseh pomenih proizvedeno je od nemškega »Uhr,« ura, kajti »ura« seveda je vzeta iz nemščine naravnost, ne pa iz lat. ali grškega hora.

Treba je priznati, da proizvodstvo slovenskega »urni« od ura tudi v pomenu flink, rasch i t. d. je zelo udobno in ne glavo-olomno. No javlja se samo seboj vprašanje: kaj občega ima »ura« (Uhr in Stunde) s pojmom o hitrosti, naglosti, ročnosti, umetalnosti? Moje skromno mnenje je tako, da »ura« more dajati le pojme o pravilnosti, točnosti.

V razgovoru morda je kaka razlika med ū in ú, no le za jako tenko uho.

Ako čitamo izraz »urni kazalec,« to vemo, da je to strelca, ki pokazuje ure. No ako čitamo »urno delo,« uže ne znamo, ali je to »naglo delo« ali pa »jedno uro trajajoče delo.« Zato, »mislim jaz, treba bi bilo ogledati se nekoliko širje.

V ruskem jeziku imamo slovo »vornj«; sedaj ono označa »tat,« no v starej ruščini označalo je: razbojnik, buntar. Pugačov, Stenka Razin, Grška Otrepejev — bili so »vornj.«

Objasnenja besede »vornj« nisem čital nikjer; po mojem mnenju je od kor. op z neorganičnim »n« spredaj, kakor »vornj« itd. Vornj torej je »pas-op-ite-ly,« Zerstörer. Revolutionär in potem »tat.« Srbsko »vornj« — razrušiti: Za brda ona govore da je »pas-op-ite-ly« »vornj« — poje Črnogorec.

Kak pojem je bil zjedinjen s tem slovom, dokazuje nam šče zdaj živi na severu Rusije prilog »vornj«, ki označa tam popolno to isto, kar slovensko urni, flink, rasch i t. d. Obče znana beseda »vornj« pa je izvestna vsem prostorečjem, kakor tudi knjižnemu jeziku v smislu slovenskega »urni,« flink, rasch.

Razumeje se samo po sebi, da skladba »provornj« bez prostega »vornj« se misli na daje, dasi se poslednje ne rabi morda nikjer v Rusiji.

To-le »vornj« je slovensko »urni« v smislu »hitri, nagli,«

Ravno tako vidimo glagol »uriti« v ruskem »pro-vornj«, in samostalni »provornj-a,« znači »umetalni, nagli človek« in mestoma »slepar«

Iz tega je meni jasno, da »urni« je rusko »vornj,« »pro-vornj,« in etimologična pisava mora biti le »vorni,« ne pa »urni,« katero poslednje more biti le od »ura.« Vo- v besedi »vorni« spremenilo se je po ravno tistih zakonih fonetike v »u,« po katerih imamo »zaurica,« nam. »zavornica,« skuz ali sköz mesto skvži, in pisava »urni« je ravno take cene, kakor »sturi,« skuz nam stvori, skvoz. Mi vidimo dalje, da krajevna fonetika narobe iz »u-« dela vo-; tako je nemško »Lurch« dalo mestoma, pri trdém izgovoru L — v urh, mestoma pa vorh; v prvej obliki je »v« seveda zginulo ali, bolje rečeno, stopila se s sledočim »u,« v drugej pa, ker stoji pred »o,« je ostalo. Zato pa mi ni jasno, k čemu je v Pletersnikovem slovarji natisneno »vori,« kakor da imamo tu nastavko -ih; tudi ne umejem, zakaj ni pokazano, da rečem po novoslovenski, »pokoljenje« te besporno nemške besede, kakor je to stvorjeno pri drugih, vzetih iz nemščine.

Ako se v knjigi piše vselej in povsod »urni,« česar sicer ne vem, je-li tako, to dokazuje to le, da je to obliko zapisal prvi-krat pisatelj iz kraja, kjer »v« daje »u,« drugi pa so pisali »bona fide« za njim, kakor so drugo pot pisali »zopet« »stori,« nam »stvori,« drugi pa »sturi« in dalje tudi »sturi,«

Beseda tat »tata« je zginula v ruskem jeziku in ustopila mesto »vornj,« t. j. človeku naglemu, hitremu, vornemu, tat. To so nazivali po jednj njegove neobhodnej vlastnosti, po »vornosti,« »urnosti,« kakor je druga beseda »hitri,« »hititi,« dala »pohititelja,« ki je v ruščini sinonim »vornj,« hitrost, t. j. v staroslavjanskem pomenu umetelnost, artificium, je namreč druga vlastnost, katero tat mora imeti. Artificium obsega ravno tako pojem hitrosti. Dalje mora tat biti nagli, katero slovo ima v staroslavjanski taisti pomen, kakor v novej slovenščini.

Zgubivši slovo »tat« in zamenivši je slovom »vornj,« dal je dosledno ruski jezik i drugima dvema slovoma slab pomen, in v sedanjem ruskem jeziku hitri označa »zviti,« premeteni, »nagli« pa »nesramni,« predrzni. Le v skladbi »provornj« in v prostonarodnem krajevnem »vornj« ostal je pomen slovenske »naglosti« in »hitrosti.« Da, narod je šel celo dalje; krajevno »vornj« označa »zvita ženska« poleg »tatica,« tu je torej uže pojem ruskega »hitri,« t. j. zviti, premeteni.

V slovenskem jeziku je ostala beseda »tat,« torej tudi besede »hitri,« nagli in vorni (urni)« niso bile primorane zgubiti svoj stari pomen; le v »hitri« je ohranjen samo del pojma staroslavjanskega »vornj,«

Da je »hitrost, naglost, vornost« v slovenskem smislu teh besed neobhodna vlastnost tatu, vidimo n. pr. i v francoščini, kjer latinsko »volare,« letati, t. j. franc. »voler« pomenja »letati« in »krasti;« s pojmom »letati« pa se odlično soglaša pojem hitrosti.

Beseda »urni« (recte: vorni) ne nahajamo v drugih slavjanskih jezikih; no iz njih je zginula tudi beseda »tat,« ako so jo kdaj imeli.

Fakt, da imamo samo Slovence besedo »tat,« in drugo, t. j. da imamo samo mi besedo »vorni,« katere sicer v slovarju Vostokova ne nahajamo v staroslavjanski, no ki je drevnje-ruska, ta fakt je pač dostojen, da se zabeleži.

Po mojem trdnem prepričanju je beseda »vorni« veliko starša, nego »ura,« verjetno so jo Slovenci prinesli še seboj v novo domovino v one čase, ki se nam skrivajo v megli starodavnosti. Ako je ne nahajamo v drevnjih slavjanskih pametnikih, nas to pač ne more omajati v našem prepričanju. Ali so severni Rusi naredili to besedo iz kor. »vornj,« davi mu poseben pomen, ni izvestno; važno je le to, da stari pojem naglosti, zaključajoči se v slovo »vornj« v živih šče zdaj »vornj« in »vornj« ostal je v slovenskem »vorni,« da-si samostalnika nemamo. No ali se prilog »vorni« daje misliti bez korena »vor«?

V severnoruskim prostorečjih, posebno v novgorodskem, nahajamo mnogo besed, obšatih se slovenščinoj, katerih pa drugi slavjanski jeziki nima. Tako novgorodsko хлѣнъ, slepar v trgovini, ki blago hvali in veliča, je pač v rodu se slovenskim »hlinavcem« ali hinavcem, v katerem poslednjem odpadek tvrdega pred ъ — l pokazuje, da je v slov. tu videti ъ, ne pa »ize«. — Novgorodska цѣна je naša čibka ali čipka (Na Goriškem tudi: ciba, cib'ca, cibka. Op. ur.), kokoš, od цѣмать = brskati, praskati. V permskem prostorečju nabajamo сѣуватъ in сѣуватъ, hip. сѣунѣтъ, slov. ščuvati (psa). — »Jачѣтъ, ječati; »jатъ в помѣну »зачѣтъ: jalo gorѣтъ = začelo (jelo je) goreti, česar druga prostorečja in knjižni jezik ne znajo. Na severovstoku imamo tudi slovo »jaz, jez«, slov. jez, zatvorica na vodi.

Daljšje bi se ruskimi prostonarodnimi ali pa staroruskimi besedami dalečje razjasniti mnoge krajevne slov. besede, dasi izmenjene uže v slovenščini. Tako po mojem mnenju slovensko »paščiti se«, ki se, kakor sklepam iz slovarja Pletersnika, i zdaj nahaja v dolenskem in vstočno-štajerskem narečju, i ki v označenem slovarju ni objasnjeno, ni ničesa drugega, nego starorusko »потѣтитися« od besede тѣтити, tešči; paščiti se ima taisti pomen, kakor потѣтитися, t. j. sich bemühen, trachten, t. j. prvozačetno »teščati se«, delati se teščim; sinonim mu je срапѣтисѣ, v smislu slovenskega skrbeti, truditi se in od skrbi in truda delati se kakor bi »starim«.

Ne bilo bi torej čudno, ako je moje mnenje glede priloga »urni« pravilno; in ako pišemo »zavornica, stvoriti«, itd., treba bi bilo po tem takem analogično pisati »vorni, voriti se«, ne pa »urni«, stündlich, ali »Uhr-«, ki more biti res le od »ura«.

M Hostnik.

Oluja.

Oluja biesni ... munje sievaju ...
Sveg pakla su se digli rodovi,
Oluja biesni ... grme gromovi,
Da misliš puč' će neba svodovi.

A ja se klanjam, klanjam diveč se
Neizmjenim silam prirode ...
I klecam pred božanstvom velikim,
Iz kojeg takve sile izhode ...

I stojim niem — s olujom u srcu
I mnim, da srce će mi puknuti ...
A nigdje nikog ... Zar se ikada
Tko patnjam ljudskog srca pokloni ...?

Srećko Zindl.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

(ЖЕНСКЕ).

(Из непечатане збирке В. Радојевића.)

I.

Oj, ђевојко, лепотице моја,
Бог т' убио и с лепотом твојом!
Умори ме лепотица твоја —
Прие очи и бијело лице,
Прие очи напод обрвица,
Б'јеле руке из рукавица:
Просићу те у оца и мајке.
Ако реку да ми те не даду,
Оградићу дворе за борове,
Да не слушам твоје разговоре.

II.

Једно момче преко села прође,
Једно прође седам ђевојака,
Једини' воде, по ђевојке младе;
Гледала га с пенцера ђевојка,

Па је своју доживала мајку:

„Мајко моја, би л' му воде дала?“

„Ела, шћери, а да за што не ћеш,

Ал' т' у очи немој погледати,

Јер су мушке очи пријеварне.“

Учителство па словански jeziki.

Опадники нам причајо, да за vzgojenje rodoljubja se ne stvori dovolj. Kako važno pa je tako vzgojevanje, vidimo sosebno sedaj, ko se z rodoljubjem nekako trži po svetu. Kdor več dá, temu se poklanja Efišaltov zarod, zarod prokletstva širi svoje korenine kaj bujno tudi med Slovenci. Rodoljubno čuvstvo moramo torej posebno gojiti; s tem pa ni rečeno, da naj bi učili otroke sovražiti druge narode, marveč da naj se oklenejo mlada srca z vročo ljubavijo debla, koje jih je rodilo. Učitelj je dolžen čuvati, da tudi izmed njegovih gojencev ne zajde kdo v Efišaltovo kliko, ne priseže na Judeževno geslo.

Toda ne samo rod svoj smo dolžni ljubiti, marveč vse, kar je ž njim v zvezi; ljubiti moramo pred vsem brate naše, ostale Slovane. Učenec mora zapustiti šolo s ponosom v srcu, da je Slovan, člen velikega plemena.

Bode-li vse to mogel učitelj doseči, ako ni sam vroč pripadnik Slavjanstva? Ne! Le tisti more navdušiti, ki je sam oduševljen! Da ljubimo Slovane, kdo nam more braniti? Kdo more braniti, da bi Nemec ne ljubil svojih sobratov v raznih deblih svojega skupnega plemena? Jednako ni nikakega panslavizma v tem, ako želimo m stisniti na prsa rodne svoje brate.

V čem pa naj kaže učitelj ljubezen do Slavjanstva? Meni se dozdeva najprej v tem: spoznavati je treba svoje brate, njih običaje in delovanje, njih veselje in trpljenje, ž njimi čutiti, z njimi radovati se in žalovati. To je dejanska ljubezen, to priča istinitost plemenitega čuvstva. V to mu je pa treba, da čita njih duševne proizvode, da se nauči toliko slavjanskih jezikov, da more v izvirniku čitati te duševne plode.

Toliko časa preostaje vsakemu učitelju, da se lahko zaresno bavi s slavjanskimi jeziki. To vem jaz, ki sem sam učitelj, ki poučujem dan na dan 72 otrok. Težkoče v proučevanju ni najti. Podpira nas podobnost slovanskih jezikov. Treba je le dobre volje. Tako dolgo se itak ni treba mučiti, da bi govorili dotične jezike; potrebno je pred vsem, da umemo dela, pisana na teh jezikih.

Kolika korist za slavjanstvo bi se rodila iz takega stremljenja! Pred vsem bi koristili Slavjanom v obče. Čim več je pokupovalcev knjig, tem bolje se razvija vse slovstvo. Zanimanje naše za slavjanske literature pa vzbuja vzajemno zanimanje, torej tudi za slovensko slovstvo. Potem, ali ni bolje, da čitamo slovanske knjige mesto tujih? Češka literatura n. pr. ni samo bogata na lastnih proizvodih, marveč tudi na prevodih iz tujih jezikov. Vse moderne spise nahajaš tu, le sezi po njih! Nič niso dražje češke knjige od nemških.

Ako želiš stanovsko naobraziti se, čemu segaš po nemških pedagoških spisih, časnikih? Češka pedagogika ni zaostala za drugimi. Češki pedagoški časniki so vsaj tako dobri, kakor tuji. „Beseda učiteljská“ je češki list, ki prinaša na 16—20 str. izvrstno vsebino. Razven tega mu je pridejana „metodická příloha.“ Vsak teden izhaja in stoji navzlic temu na leto le 3 gl. „Posel z Budee“ je ravno tako osnovan list. Stoji na leto 2 gl. 50 kr. Omenim naj še „Pedagogické rozhledy“, koji imaju na robu zaznamovana imena vseh slovanskih

pedagogov, med katerimi se nahaja tudi naš dični Slomšek. „Szkola“ je poljski tednik, ki stoji 4 gld. Ali naj tu imenujem tudi hrvatski „Napredak“, „Škola“, srbski „Учитель“, „Нови воспитач“, „Школа“ i. dr., slovaški „Škola a dom“ in ruske ped. liste?

Čemu se trudimo za prosvetah tujcev? Nemško literarno zgodovino, nemške prve pisatelje pozna vsak slovenski učitelj. Koliko jih more to reči o ruski slovstveni zgodovini?

Menim, da je dovolj pokazana potreba, učiti se slovanskih jezikov. Tovarišči! Poznam vas, poznam vašo ljubav do Slovenije, do Slave! Zakaj ne kažete dovolj ljubavi v tej smeri? Učite se slovanskih jezikov. Malo truda vas bode stalo, a žetev bode bogatejša, nego pričakujete. S tem povišate svoj stan in sebe, kajti, čim več jezikov znaš, tem več mož veljaš?

Nasvetoval bi vsakomur najpreje hrvatski jezik. S pomočjo slovarčka bodeš slastno čital narodne pesni poetičnega srbsko-hrvatskega naroda. Ako si se naučil tega jezika (bez slovnice), sezi takoj po ruski slovnici. Tu je treba več dela, seveda ne toliko, kolikor se govori. Potem se moreš lotiti češčine in poljščine. Tako se sposobiš za čitanje vse slovanske literature.

Primernih slovnice nam se nedostaje. „Matica Sl.“ za taka dela ne kaže veselja, a iz nemških gramatik se učiti slovanskih jezikov, imenovali bi nesmisel. A če mora biti, naj bode! Le učina se nam nudi v slovenski slovnici Hostalkovi. Ne zamudite prilike. Vsak učitelj, nadejamo se, bode imel to slovnico v svoji knjižnici!

Naj ne bodo te besede bob v steno. Dokler ne gojimo slovanskih jezikov, ne moremo spoznavati in ljubiti prav svojih bratov. Tedaj pa spoznamo resnico Turgenjevih besed: „Ni moči misliti, da tako veličasten jezik ni podan veličastnemu narodu.“ Kažite se kot omikance, v kojih bije vroče srce za vzor, ki je v slovanstvu. Spoznavajte brate svoje, čutite ž njimi, takó bodete pospeševali slovanstvo in slovenstvo, in svet slovanski bode s ponosom kazal na nas: tako je slovensko učiteljstvo.

D. P.

Rusija in zahodni Slovani.

I.

Poleti 1896 je prijateljski posetil ruski car Nikolaj II. avstrijski dvor — v roki z oljko miru. Nikolaj II. pokriva s plaščem pozabljenja to, kar je zakrivila Avstrija proti njegovemu pradedu Nikolaju I. Leta 1848 je bila Avstrija na kraju propada: v Galiciji je razsajala poljska vstaja od l. 1846; na Ogerskem so bili Madjari dinastiji Habsburški odpovedali prestol; Dunaj je bil cesarja Ferdinanda prisilil, da je pobegnil na slovansko Moravo in se je bil zvezal s Frankobrodskim parlamentom, kateremu je zapovedovala Prusija, da bi združil Cislitavsko z Nemčijo; Italija je bila napadla avstrijsko Primorje, da bi je priklopila sebi; Slovenci, Hrvatje, Srbi, Romunci, Slovaki in gališki Rusi so prišli za orožje, da bi razgnali Italijane, Madjare in Poljake in rešili Avstrijo. Vsi ti naporu pa se ostali bezuspešni. Tedaj pa je prodril Nikolaj I. na Ogersko in pobil madjarsko prekucijsko armado, katerej na čelu so bili Poljaki. Zmaga nad Madjari je razorožila njih šibkejšje zaveznike, Poljake, Nemce in Italijane. Avstrija je bila spasena. Nato so se sešli vladarji Prusije, Avstrije in Rusije v Olomucu, kjer je izjavil Nikolaj I.,

da ne dovoli združenja Nemčije (— kakor mislijo mnogi, pač največja nesreča za Slovane, odkar je zgodovina —). Tri leta potem se je lotil Nikolaj I. vstoečne vojne, da bi turške Slovane osvobodil izpod otomanskega jarma. Avstrija pa je postavila za hrbtno zmagovite ruske vojske 300.000 vojakov; in takó je bil načrt Nikolaja I. uničen; vstoečna vojna je končala za Rusijo s katastrofo Sebastopolsko. Vse to je Nikolaj II. pozabil. Kot vladar miru je vlani došel na Dunaj. Odtlej, kakor se kaže, hodi avstrijska politika v vstoečnem vprašanju z Rusijo. Cesar Fran Josip povrne ruskemu dvoru posečenje koncem aprila 1897. Torej je sedaj najprimerniši čas, med avstrijskimi Slovani zavrnuti tiste rusozrce, ki kljubu svojem cesarju in kljubu svojim najvitalnišim interesom ščuvajo proti Rusiji, kakor največi sovražniki Rusije: Nemci, Madjari in Židje. Jeden najzagriženih rusozrcev je g. dr. Murko. On je napisal v „Ljubljani. Zvonu“ IX., čuden članek „v provinciji na Ruskem“. „Slov. Svet“ je v štev. 46, str. 427 od l. 1895 zavrnul dr. Murkota takó-le:

»Tu sem se slučajno spomnil, da je hotel neki gospod Murko pred nekaj leti v »Ljubljanskem Zvonu« Rusijo kar uničiti s tem, da je trdil, da vsi Slovani tega sveta uživajo dobroto »ustavnega življenja«, le Rusi ne. Torej turški Slovani imajo tudi svoj državni zbor, črnogorski tudi in celo bosensko-hercegovinski! Kake nesmisli ne rodi pač umetno navdušenje! Gospod Murko je tudi hotel osrečiti Rusijo z nemško kulturo, potoval je tudi več mesecev po Ruskem in povsod počesčeval Ruse s svojim pohodom. Hitro pa ko je zapazil, da so Rusi v njem zavohali »kulturonosta«, izginil je ter se srečno izkrcal v pristanišču Kalkovskega časnškega bureau-a in sedaj piše od tam zabavljice na »nehvaležno« Rusijo v Szeppovem »Tagblattu«, slavi Stambulova v »Pr.« in »N. fr. Pr.« ter prelaga ruske liste za svojega šefa. On je pa podarjen kruh. V ruskem jeziku namreč ne more biti posebno dobro podkovan, če prelaga čujejadnjaj z bezmiselnimi besedami »fremdgifig« na mesto s pravo, takorekoč uže od konteksta mu diktovano besedo »Schmarotzer«. Tistih par napak, ki jih zagreši v ruskih citatih, mu velikodušno odpustim. (Glej »Ljubljani. Zvon« od prejšnjih let), Szeppa in oba druga časnikarska Žida tudi, »Ljubljanskega Zvona« mu pa ne odpustim. Komu je žugal Odrašenik z mlinskimi karni?»

Nato je odgovoril dr. Matija Murko v »Slovan. Svetu« št. 48, str. 444, l. 1895. naslednje:

»Z ozirom na opombo v štev. 46 na str. 427 o »nekem gospodu Murku«, ki se pač tiče moje osebe, prosim, da natisnete sledeči popravek:

1. Jaz nisem »potoval več mesecev« po Ruskem, ampak živel sem tam celih 18 kot štipendist dunajskega vseučilišča in na svoje stroške, da studiram ruski jezik in književnost. »S svojim pohodom« sem počesčeval le knjižnice (tudi na Volgi v Kazani) in učenjaške kroge, v katerih so me povsod in vselej najlepše sprejemali. Sad mojega takratnega dela tiči v razpravi »Die Geschichte von den sieben Weisen bei den Slaven« (Sitzungsberichte dunajske akademije knj. CXXII.) in v podobni razpravi v »Radu« (knj. C.) »jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti« v Zagrebu. Na podlagi teh del sem dobil tudi od ruske akademije naglogo, naj izdam pri nji ruske tekste »o semi mudrecache«, česar žalibog do danes nisem mogel izpolniti. Po takem nisem »hotel osrečiti Rusije z nemško kulturo«, še manj je kdo v meni zavohal »kulturonosta«; torej tudi nisem mogel »izginiti« in Rusija meni ni mogla biti »nehvaležna«.

2. Jaz nikoli nisem napisal niti besedice, ki bi bila inspirirana od kogakoli. V Szeppov »Tagblatt« in v »Neue freie Presse«, sploh nikoli nisem pisal niti besedice, v »Presse« pa samo te-le podlistke: o Sienkiewiczem romanu »Bez dogmatu« (1891, št. 16), Miklošičev nekrolog (št. 75), o Jirečkovi knjigi o Bolgariji (št. 127), o Moskvi in Peterburgu (št. 195), ko so časniki kvasili, da bo preložena stolica v Moskvo, in o »Avstrijcih«, (t. j. razkolnikih) na Volgi (štev. 256). Potem pa nisem imel niti časa niti volje še za take časnikarske članke, tem manj pa za politične.

3. Odpadejo torej vse opazke o mojem znanju ruskega jezika in krivih citatih. V mojih člankih v »Ljubljanskem Zvonu« l. 1889 je bilo res več neprijetnih tiskarskih pomot, ki so pa v posebnih odtiskih popravljene.

4. Uradna služba v kakemkoli avstrijskem ministerstvu za Slovane ni »podarjen kruh«, saj nismo državljani samo za to, da plačujemo davke in dajemo vojake. To službo kakor tudi učitelj-

stvo ruščine na c. kr. javnem učilišču za vzhodne jezike in slovensčine na c. kr. Terezijanski akademiji je pa meni prineslo le moje znanje.

Na Dunaji, 10. decembra 1895.

Dr. Matija Murko.

Vsa ta replika ni nič kakor slepilo in laž.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Tržaško. Trst je dal v poslednjem mesecu toliko snovij za obče razgovarjanje, da v resnici pišejo listi vseh slovanskih in tudi drugih narodov o razposajenosti iredentaški. Tu omenjamo dogodek, da je mestni svet Tržaški proti vsem zakonom uničil izvolitev Nabergerja mestnim svetnikom in dež. poslancem jedino radi osebe izvoljenca. Ukrep sveta je pa namestništvo razveljavilo. Sicer pa v tem ni še drama izigrana.

Zmaga Italijanov na Primorskem. O posebnem vzroku te zmage govorimo na drugem mestu. „Naša Sloga“ pa piše o tej zmagi med drugim: 11 proti 4. Takozvano avstr. Primorje biral je ovih dana 15 zastupnika za carevinsko vijeće i to Istra 5, Trst sa okolicom 5 i Gorička-Gradiška 5. Ako sbrojimo pučanstvo Primorja po narodnosti, to proizlazi, da imade po službenoj, nam neprijaznoj statistici, Hrvato-Slovenaca bar 60—70.000 više, nego li Talijana, pa uzprkos tolikoj većini pučanstva naše krvi i našega jezika imati će u novom parlamentu Hrvato-Slovenci samo 4 zastupnika, a Talijani, premda u ogromni manjini, 11 zastupnika. Koji nepozna naših nezdravih odnošaja, nebi zaista hotio vjerovati ovim brojkam, a ipak je tomu tako“. Potem pripoveduje, kakó so se v Trstu v hiši bogatina gostili najradikalniši kolovodje italijanski poleg drugih oseb, katerih ne sme imenovati radi tisk. zakona, a katere morejo čitatelji itak uganuti. Tedaj so zasnovali načrt, kakó bodo volili za državni zbor. Dalo se jim je jamstvo da zmagajo, in zmagali so. Potem zaključuje: „To se je dogodilo i tim se dađe raztumačiti nečuvenci in nepreviđjeni uspjeh talijanaša v Istri, Trstu i Goričkoj. Hrvati i Slovenci Primorja nisu dakle drugo nego žrtve tajnih namjera i spleta. Tako, i jedino tako valja tumačiti poraz Hrvato-Slovenaca i sjajnu pobjedu Talijana“.

Jugoslovanski klub. Potrebo takega kluba smo vsestranski dokazovali davno in ponavljali i nedavno tolikokrat, da danes bi bilo odveč povdarjati tako, uže samo po sebi umevno potrebo. Mi smo dokazovali, da zasnova Jugoslovanskega kluba bil bi prvi ugodni korak vsaj od jugoslovanske strani, da bi se ta klub združil z drugimi zares slovanskimi klubi v jedno solidarno celoto, v občeslovanski klub Dunajskaga osrednjega parlamenta. Le takó bi mogli Slovani moralno vplivati in dejanski pritiskati na izvršenje glavnih, za Slovane še ne rešenih bodisi nacijsko-politiških, bodisi državno-pravnih vprašanj. Mestó tega kaj vidimo? Mladočehi omahujejo, kakor da bi ne vedeli, kako zadačo je dobil od začetka in jo ima še nadalje grof Badeni. Razna dejstva in sosebne to, kakó se izraža vlada v sedanjem prestolnem govoru, bi bila morala Mladočeha iztrezniti, da bi se povrnil s separatistiškega stališča k slovanskim zadačam, k slovanskemu stremljenju. Mladočehi so dolžni vplivati na manjše slovanske klube in frakcije. Zato je treba pa zasnovati skupni program. Sedaj pa so posamične veče in manjše slovanske skupine nekako zbe-

gane, bez pravih ciljev, dasi je mislečim politikom vse jasno in celó najjasneje.

Še do Jugoslovanskega kluba najbrže ne pride. Poleti so bili izjavili, da se hočejo omejiti na nacijska in ekonomiška vprašanja. Kranjska narodna stranka je v svojej onemoglosti pripustila, da je prišel v drž. zbor zopet dvorni svetnik Šuklje. Ta kaže na potrebo Jugoslov. kluba radi specifičnih potreb posamičnih slovanskih dežel, nima pa niti besedice za skupne zadače vseh pravih slovanskih strank v moralnem pogledu ravno za sedanjo dobo. Napravljá celó ustopke kranjskim latinizatorjem, da klub se ne bode mešal niti v cerkvenopolit. vprašanja, a kranjski latinizatorji (6) niso niti s tem zadovoljni ter se izgovarjajo, da nočejo Šukljeja morebiti celó za načelnika. Da niso vneti zanj, je samo po sebi dobro, a iz tega ne sledi, da bi ne mogli stopiti v Jugosl. klub; saj ni od Šukljeja zavisno, da bi postal on načelnik kluba, in faktično bilo bi vse delovanje kluba zavisno od pol. modrosti in energije vseh členov tega kluba. Ako bi radi Šukljeja latinizatorji ne vstopili v klub, potem dajejo tudi sebi in vsemu klubu spričevalo duševnega uboštva, ker si ne upajo skupno paralizovati vpliva Šukljejevega. No to je izgovor, za kateri bi našli latinizatorji tudi drug in več drugih izgovorov, ko bi ne bilo Šukljeja. Sicer pa ostane resnica, da kranjska narodna stranka slovanskemu stremljenju ni koristila s tem, da jo zastopa zopet dvorni svetnik Šuklje. Sramota pa bode za Slovence, če oni zopet pokazé zasnovo Jugosl. kluba, in škoda bode pa ne le Slovincem, temveč tudi drugim južnim Slovanom in kolikor toliko posredno vsem tostranskim negospodovalnim Slovanom.

Celó skromni štirski „Slov. Gospodar“ postavlja naslednji postulat: „Vsi slovenski poslanci naj stopijo v jugoslovanski klub“.

b) ostali slovanski svet.

Cesar se je povrnil s Francoskega, kjer se je posebe zahvalil predsedniku republike na prijaznem sprejemu. Takoj po vrnitvi so bila razna ministerska posvetoovanja pod predsedništvom cesarjevim. Razgovori so bili sosebno tudi o obnovljenju pogodbe z Ogersko, potem o prestolnem govoru, s katerim se je otvoril novi državni zbor na Dunaju.

Novi državni zbor se je otvoril dne 27. marca. Dasi ne najstari, izbran je bil predsednikom za konstituiranje zbora dolgoletni parlamentarec levičarski pl. Proskovetz. Ob nagovoru poslancev je opominjal, naj bi opustili polit. in nar. prepire ter namesto tega lotili se sosebno gospodarstvenega dela.

Dne 29. marca je cesar obe zbornici na dvoru pozdravil ter nagovoril s prestolnim govorom. Videti je, da so oficijozni listi uže pred meseci prorokovali vladine namere, katere hoče dosežati z novo zbornico poslancev. Vlada se ne dotika političnih vprašanj, takó da stranke ne vedó, kakó bode Badeni izbral svojo večino. Zopet pa so oficijozni listi namignuli, da Badeni poišče za jedne potrebe to, za druge zopet drugo večino.

No o tem v bodoče več.

Dne 30. marca se je zbornica poslancev bavila z nujnimi predlogi, da bi se izpustil iz ječe poljski kmet Szajer, ki je bil med tem izvoljen drž. poslancem. V Ržeševu so ga bili zaprili radi obdoženja, da je razžalil v agitacijskih govorih cesarja. Razun Poljakov in nekaterih poslancev iz „centra“ so sosebno antisemitske in slovanske stranke odločno zagovarjale imuniteto poslancev, velika večina je sprejela predlog nujnosti, Szajer

je bil še isti večer izpuščen iz ječe. Opomniti je treba, da debata je bila jako zanimiva, in par poljskih poslancev, ki ne pripadajo k plemstvu, zažugalo je, da razkrijejo položaje in politiko v Galiciji. Krščanski socijalec dr. Danielak je rekel: „Zgodovina letošnjih galiških volitev je pisana s krvavimi črkami; ona beleži 7 od žandarjev in komisarjev usmrčenih kmetov, število lahko in težko ranjenih, od katerih se jih nekoliko bori s smrtjo, in okoli 700 zaprtih volilcev“. — Poljsko „Kolo“ je bilo uže ob tej priliki mnogo krotkeje. V tej seji so Mladočehi in češki fevdalci obnovili svoje deklaracije od l. 1879, s katerimi kažejo da ne opusté čisto nič od hist. držav. prava, če tudi lojalno delujejo v drž. zboru. Jeden češki socijalni demokrat je protestoval proti tej izjavi, izrekši, da češki soc. demokratje so za nac. prava in da pobijajo nacijske nasprotnike, da pa so sinovi moderne dobe in da torej se obračajo proti zažoltevim hist. dokumentom o češkem drž. pravu. Češkim soc. demokratom bi mi svetovali, da bi, ako ostanejo na tem stališču, pokazali toliko doslednosti, da bi pobijali tudi madjarske dokumente, ki so zrumenili vsaj toliko, kakor češki, in so se celó raztrgali vsled revolucionarnega postopanja madjarskega, a kljubu temu se je vstvaril duvalizem. Torej ali proč z vsakim hist. drž. pravom, ali pa oživiti vsa ta prava. Sicer pa Mladočehi sami ne želé neizpremenjenega, temveč le tako drž. pravo, kakoršno odgovarja moderni dobi.

Hrvatje dalm. so izjavili svoje zavarovanje gledé Dalmacije, katera po zgodovini in zagotovilih pripada k Hrvatski in Slavoniji.

Dr. Vašatý kot „radikalec“ se je s svojo posebno izjavo zavaroval.

Maloruski 3 poslanci dr. Okunievski, dr. Jarosievicz in Tanackiewicz so izročili dopis, v katerem izjavljajo, da gledé na razmerje v Galiciji, bodo pobijali to vlado, dokler bode na krmilu, nasproti drugim narodom pa ostanejo blagohotni, kolikor se potezuje za razširjenje dež. samouprave, a zajedno tudi za zaščito narodnih manjšin.

V isti seji so izročili tudi več socijalno-gospodarskih predlogov, dr. Steinwender n. pr. predlog o zasnovi „državne zadružne banke“.

Došlo je mnogo protestov proti volitvam, med drugimi tudi proti volitvam na Tržaškem, v Istri, na Gorškem, spodnjem Štírskem itd.

Gospodska zbornica Vlada je pomnožila število členov gospodske zbornice za 19 členov, med katerimi jih spada največ k liberalcem. Med novimi členi so tudi: bar. Ohlumecký, goriški deželni glavar Fran grof Coronini, grof Hohenwart, poprejšnji zvanjani minister Gustav grof Kalnoky, poprejšnji načelnik nemške lib. stranke gr. Kuenburg, dr. Fr. Ladislav Rieger in baron Scharschmid. Med navedenimi členi so nekateri v svoj čas bolj ali manj vplivali na vso sestavo zbornice poslancev, a na zakonodavstvo utegnejo, vsak s svojega stališča, še nadalje vplivati tudi po gospodski zbornici.

Novi predsednik tej zbornici je poprejšnji koalicijski min. predsednik knez Alfred Windischgrätz, podpredsednika pa sta knez Karol Auersperg in pa grof Hoyos-Sprinzenstein. — Dr. Rieger je napravil obljubo na češkem jeziku.

Dunaj. Antisemiti so tu zmagali v vseh okrajih, razun notranjega in židovskega Leopoldovega. Socijalni demokrati so dobili v V. kuriji velike manjšine, a prodrli niso nikjer. V raznih okrajih so bili v V. in mestni kuriji tudi Čehi postavili svoje kandidate, kateri so tu in tam dobili po 200—300 glasov. Če bodo Slovani

podpirali „Klub avstr. narodnostij“, pokaže se ob drugih volitvah moč slovanskih glasov vse ugodniše.

Dosedanji župan Strohbach se je 31. marca odpovedal; to je znamenje, da je bila ura za dr. Luegerja, ki se je lani uklonil polit. razmeram. To je dokaz, da sedaj so odpadle take zavire. Drž. zbor ima drugo sestavo, in Židovstvo je vsaj v lib. stranki oslabiljeno. Dan volitve novega župana ni še določen.

Češko. Določeno je bilo, v 2. dan aprila priobčiti posebno ministersko jezikovno naredbo za Češko, nekoliko pozneje pa za Moravsko.

Češko šolsko društvo je imelo obči zbor; o tem sporočimo več v bodoče.

Jezikovna naredba za Češko in Moravsko, kakor trdijo, priobči se kmalu, a nezadovolji Čehoslovani, ker menda ne določuje največje zahteve, namreč češkega, kot notranjega jezika. Če je res, kar poročajo o tej naredbi, pač ni vredno, da so Mladočehi uže toliko žrtvovali v poprejšnji zbornici.

Dalmacija. Spljetsko „Jedinstvo“ priporoča, „da Slovanstvo v monarhiji proglasi vprašanje naših bratov v Istri in v Trstu svojim vprašanjem“. Prav tako! Tako delajo Nemci uže davno gledé na Celje, Trutnovu itd. Vse je Nemcem pod „občim poročtvom“.

Schönerer je prišel v državni zbor s 4 pristaši; prusofili in sami Prusi toržestvujejo. Berolinska „Deutsche Ztg.“ piše: „Za nemško cesarstvo pomenja nepričakovana volilna zmaga Schönererjeve stranke okrepljenje bratskega čustva v sosednji državi... Nemški nacionalci tipa Schönererjevega očitno izjavljajo: Najože pridruženje na sorodno Nemško cesarstvo... Schönerer in njegovi ljudje hočejo to, kar nati homa smatra vsak politik, ki spoštuje narodnostno načelo, namreč geslo bodočih dnij: „Jezik in pleme sta naravni meji držav“... Viharnih sej doživimo v novem držav. zboru...“

Ogerski. Banffy meni, da s svojo večino zmaga pravične zahteve tostranske polovine. Madjari nakrat opisujejo svoje gmotno stanje kot slabo, ko gre za pravično razdeljenje skupnih bremen.

Bolgarska. Srbskega kralja Aleksandra so bili slovesno in oduševljeno sprejeli v Sofiji (Sredcu). Na slovesnem obedu je knez Ferdinand napil kralju Aleksandru: „V vaši poseti, rekel je, mi vidimo izraz čustva bratstva in vzajemnosti, katera vežeta naša dva jednoplena in jednoverna naroda. Mi vidimo izraz želje i volje za iskrene bratske odnose in skupno delovanje v vseh vitalnih vprašanjih. Srčen i oduševljen sprejem, kateri ste našli od svojega koraka na bolgarsko zemljo, dokazuje, koliko globoko je bolgarski narod v vseh slojih proniknen temi čustvi in preverjenjem. Preverjen sem, da vaš poset bode imel blagotvoren vpliv v tem pogledu, da zabeleži jeden važen korak v naših odnosih in bode potrjenje politike, vzajemnega sporazuma in jednodušnosti“. Kralj Aleksander pa je odgovoril: „Jaz vidim dokaz iskrenega prijateljstva in bratskih čustev nasproti meni in mojemu narodu. Navdahren istim čustvom, sem popolnoma vašega preverjenja o potrebi iskrenega sporazumenja v vseh vprašanjih, katera se tičejo interesov naših jednovernih in jednoplemenitih narodov, in pripravljen sem s svoje strani stvoriti vse, kar je potrebno, da se bratske vezi med Srbijo in Bolgarsko učvrstijo ter razvijejo. Najgloblje prošnjen preverjenjem o skupnosti naših interesov in obradovan vašim srčnim sprejemom, pijem na vaše zdravje, kneginje, za srečo in na predek bratske nam Bolgarske“.

Kralj je prisostvoval tudi slovesnemu otvorjenju železniške proge Sofija-Roman, in tudi ob tej priliki so

povdarjali skupnost interesov Srbije in Bolgarske. Glasilo kneza Črnogorskega iskreno pozdravlja sestanek v Sredcu.

Prihod kralja Aleksandra v Sofijo je dal povod govorici, kakor da bi se bile združile Srbija, Bolgarska, Črna Gora in Turčija za skupno brambo. Poluoficiozni Dunajski listi so ironično pisali o sestanku v Sredcu, ter so dali spoznati, da je političkega pomena.

Nemčija. V Berlinu so na ukaz cesarja Viljema II. praznovali stoletnico rojstva Viljema I. Vnuk njegov, sedanji cesar, je razglasil, da Viljem I. naj se imenuje „Veliki“. To samovoljno, zgodovinski neutemeljeno povišanje so pa bolj odkriti Nemci kritikovali jako nepovoljno in zajedno z nedovoljstvom. Pretresali so življenje slavjenčeve ter dokazali, da ni imel tistih lastnosti, katere še le dajejo tak pridevek. Zamerili so tudi Viljemu II., da je v posebnem govoru še pred slavnostjo povzdigoval zasluge svojega deda kot iniciatorja na vse odločilne strani, češ, da vsi drugi so bili le njegovi „pomagači“. — Cesar Viljem II. je dal kovati tudi posebno vojaško svetinjo v spomin Viljemu I., kateremu so odkrili v Berlinu zajedno spomenik po zasnovi, katero je sam odločil Viljem I. K slavnosti je bil šel tudi nadvojvoda Friderik, in so se je udeležili nemški vladarji v obče.

Rusija. Dne 26. feb. je imelo St. Petrograjsko Slavjansko blagotvorniteljno občestvo slovesni obči zbor ob soudeležbi mnogih dostojanstvenikov. Predsednik grof N. P. Ignatijev se je najprej spominjal pokojnih členov, kakor Bestuževa-Rjulina, Strahova, Pečatnika i. dr. O dogodkih na jugovstoku Evrope je rekel, da nehoté silijo misliti vse tiste člene občestva, srcu katerih niso blizo samo usode ruskih jedinovancev, temveč tudi v obče zgodovinske tradicije ruskega naroda. Bil je tudi govor v spomin pok. Bestuževu-Rjulinu. Polkovnik Ščerbakov je prečital pesem: „Bratjam Slavjanam.“ Na zborovanje je bil prvokrat došel tudi diplomatski zastopnik Bolgarije, dr. J. Stančev. To je dalo povod vsej ovaciji. Zapela se je dvakrat bolgarska himna.

„Nov. Vremja“ dokazuje v posebnem članku, da na Bosporu ima Rusija svoje pravo, v tem ko bi hotele druge velevalsti „nevtalizacijo prolivov.“ Italija bi potem imela tu ravno tako pravo, kakor Rusija, in ta bi bila prisiljena, kakor sedaj, s trdnjavami braniti Črno morje. Sedanja politika mora biti: „Prevladanje Rusije na Bosporu in sultan v turškem Carjigradu.“ Anglija ne sme prve vloge igrati v vstojnem vprašanju, kakor se godi sedaj. „Svět“ odbruje v članku označene misli in načela.

Velevalsti so se zjediniile v nameri, da bi same napravile mir na Kreti ter zabranile tudi vojno med Grško in Turčijo. Dne 22. marca so vojne ladije velikih držav prišle v nekaterih lukah Krete braniti dostop grškim ladijam, ki bi dovažale orožje, strelivo in živež grškim četam na Kreti; s tem mislijo prisiliti Grško, da se ukloni in odtegne svoje čete s Krete.

Med pogajanjem velevalstij ste ves čas Turčija in Grška spravljali svoje vojake ob meje Tesalije, in tu je opasnost, da bi poknulo, in da bi se vnel ogenj dalje na Balkanu. V Anglijo niti sedaj nimajo posebnega zapiranja, ker menijo, da ima skrivne namene.

Grška in Turčija ne prenehata pošiljati svojih čet na meje Tesalije. Grški prestolonaslednik je odpotoval k vojski v Lariso, kakor trdijo, da bi vplival tudi na častnike.

Velevalsti hočejo s svojimi vojniki na Kreti zasnovati zaželeno avtonomijo ter ukrotiti vstajnike, zajedno pa pregnati tudi grške čete. Rusija, Avstrija, Italija so

uže odposlale na suho kretskega otoka po 650 mož; pravijo pa, da bode to premalo, ker grški polkovnik Vasos je pridobil pod svoje povelje tudi vstajne čete. Sedaj hočejo velevalsti blokovati tudi pristanišča same grške zemlje, najprej Valoo, ali Pirej, da bi takó odtegnili dovajanje živeža in orožja grškim četam, zbranim v Tesaliji. —

Prestolni govor Frana Josipa od 29. marca govori odločno proti Grški in Turčiji ter povdarja, da bode možno ohraniti v Turčiji status quo, v tem pa tudi nadaljnji evropski mir.

Umrli Matija Valjavec, vpok. gimn. prof., člen Jugoslovanske akademije, umrl je v Zagrebu v 68. letu življenja. Veliko jezikoslovno delo je priobčil v Akademiji o slovenskem povdaru. Za mladih let so izšle v posebnem zvezku tudi njegove pesni. Za hrv. in slovensko slovstvo ima v obče velike zasluge. Bil je priljubljen in obče spoštovan. Vse, kar se odlikuje v Zagrebu, ga je sprejelo k večnemu počitku.

Srbski dejatelj Belanović, urednik Zadarskega „Српског Гласа“ je umrl; imel je ostro pero.

V Petrogradu je umrl Apolon Nikolajevič Majkov, člen Akademije nauk in učenega komiteta ministerstva narodnega prosveščenja, tajni svetnik, dne 19. marca v 76. letu življenja. Bil je jeden najznamenitših ruskih liriških pesnikov. Njegove pesni, ki se odnašajo tudi k zgodovini ruskega naroda, izšle so v več zvezkih in mnogih izdanjih.

Umrli je tudi češki pisatelj Jelinek, znan po posebnih izdanjih in opisih.

Književnost.

»Matica Slovenska« je za l. 1896. izdala 5 knjig, ki so: 1. Letopis. Uredil Ant. Bartel. 2. Zgodovina slovenskega slovstva III. del. Spisal prof. Dr. Karol Glaser. 3. Slovenska zemlja. II. del: Samosvoje mesto Trst in mejna grofija Istra (26 podob in 1 načrt). Spisal prof. S. Rutar. 4. Slovenske narodne pesmi. II. snopič. Uredil dr. K. Štrekelj. 5. Knezova knjižnica. III. zvezek. Ant. Funtek: Smrt. Epsko-lirske slike. Fr. Govekar: Ljubezen in rodoljubje. Povest. — V Letopisu so spisi: Iv. Navratil: Slovenske narodne vraže in prazne vere. Iv. Majciger: Kamica — Gams. — E. Lah: Domoznanska črtica. — Dr. M. Murko: Narodopisna razstava českoslovska v Pragi. — Dr. K. Štrekelj: Prinos k poznavanju tujih besed v slovensčini. — Dr. K. Glaser: O rgvedskih slavospevih. — R. Perušek: Bibliografija slovenska. — E. Lah: Letopis »Slovenske Matice«.

Društvenikov je bilo 6 častnih, 275 ustanovnikov, naročnikov 24, skupno 2729 in 16 več od l. 1895. Odbor se obrača do pisateljev, naj bi do konca aprila poslali primernih donoskov za »Letopis«, t. j. izvirnih znanstvenih in znanstveno-poučnih spisov o predmetih, ki ugašajo potrebam slovenskega naroda. Na strani 217 »Letopisa« pričenja poročilo o 31. občem zboru od 24. jun. 1896. Iz govora predsednikovega so natisnjeni tudi naslednji stavki: »Kolo Matičinih pisateljev se ne širi, ampak krči. Vedno isti pisatelji in še od teh stari odpadajo. Mladega naraščaja ni. Mladine se je polotil kriticizem; za delo nima niti veselja, niti idealnega navdušenja, niti dobre volje. Število pisateljev ne raste v istem razmerju, kakor število društvenikov«. Odbor in mnogi pisatelji so teh mislij, »da vsaj tretjina društvenih knjig bodi tudi poslej odprta znanstvu, ostale pa leposlovju...«

»Matica Hrvatska« je izdala za leto 1896. skupno 13 knjig. Uprava njena jih naznanja takó-le:

a) u ime godišnjih knjiga (uz godišnji prinos utemeljitelja po 10 florina, prinosnika po 3 florina) deset knjiga: 1. Gjurasi: Iz bilinskoga svieta. Knjiga četvrt. Poučna (knjižn. XXI.) VIII. 224 str.; 2. Valla: Povjest srednjega veka. Dio III. Svezak drugi. (Svjetske povjesti knj. VII.) IV. 556 str.; 3. Adamović: Francuska drama. (Slike iz svjetske književnosti. Svez. IV.) XII. 220 str.; 4. Dežman: Izabrani spisi. Uredio i uvodom popratio Fr. Marković. LV. 230 str. 5. Niz novih ruskih pripoviest. Preveo i uvodom popratio M. Lovrenčević. (Slaven. knjiž. knj. IV. XIX.

316 str.; 6. Novak: Nikola Baretić. Pripoviest. (Zabav. knjižnica 188—189.) 220 str.; 7. Badalić: Izabrane pjesme. (Zabavn. knjižn. 190—192.) 160 str.; 8. Osman-Azis: Na pragu novoga doba. Pripoviesti. (Zabavn. knjižn. 192—195.) 224 str.; 9. Leskovar: Propali dvori. Pripoviest. (Zabavna knjižnica 196—197.) 148 str.; 10. Tomić Hermína: Ljubav i sjaj. Igrokaz. Zabav. knjižn. 198 do 199.) 132 str.;

b) kao nakladnice (uz sniženu cianu za članove »Matic«) tri knjige: 11. Virgil: Eneida. Preveo T. Maretić. Uvodom i bilješkama popratio Kol. Rac. (Prievoda grčkih i rimskih klasika sv. XIII.) XXX. i 316 str. (Ciena za članove »Matic« 1 for.); i 13. Hrvatske narodne pjesme. Odio prvi: Junačke pjesme. Knjiga prva. Uredili dr. Iv. Broz i dr. Stj. Bosanac. XXIV.) 610 str. (Ciena za članove »Matic« 1 for. 50 novč.)

Uprava »Matic« se priporoča, da bi se njeni člani obilo naročali tudi na prvo in potem nadaljnje knjige: »Hrvatskih narodnih pjesama«, katere ona izdā kot celoto, in za katere je bilo treba mnogo truda in stroška.

»Hrvatska misao«. Ta mesečnik, o katerem smo omenili v svoj čas, da ga izdajajo hrvatski dijaki v Pragi, ima v 3. št. več razprav, kakor Stj. Radić. N. Karčev o samostalnom nabražanju. — Sv. Korpori: O indolenciji i pesimizmu u hrvatskoj mladeži. — Fr. Hlavaček: Seljački pokret u Galiciji. — Ivanov: O hrvatskim književnim prilikama. — K. S. Meznaršić: O hrvatsko-slovenskim odnosima u novije doba. — M. Heimrl: Iz novije političke povjesti češkoga naroda itd. Letna naročnina 3 gld. pošilja se na adresu: Fran Poljak, Prag-Vinohrady, Korunni trida čis o 841, 1. posch.

»Hrvatska misao« je list, vreden največje podpore od strani mlade slovenske inteligencije. Slovenci se morajo še posebe radovati tega izdaja, ker je prvo med Hrvati, da popuša pretesno obzorje, kakoršno se je doslej pojavljalo v političkem, narodnem in kulturnem pogledu. List skuša zasejati novih, modernih idej med Hrvate ter pridobiti jih za primernišče, bolj slovensko stališče, da bi se dosledno zboljšali odnosi med Srbi in Hrvati in v obče boljše zasnovale kulturne vezi med Jugoslavlani.

»Stenograf«. Glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu. Br. 1, 2 za leto 1897. poroča o V. rdnj glavni skupščini hrv. stenogr. društva in ima poleg vaj razpravo: Začetne okrajšave v slovenskem delatnem pismu. Spisal prof. Fr. Novak. Podaja tudi statistiko Gabelsbergerjeve šole. Na slovenske jezike pripada 8 društev s 632 red. čl., čeških je 6, bolg 1 in hrv. 1. Češka stenogr. se je učila na 53 šolah; skupno je bilo 4016 učencev. Bolgarska na 15 šolah s 638 učenci. Hrvatska na 15 šolah s 506 učenci. Poljska na 6 šolah s 204 učenci; maloruska na 1 šoli s 221 učenci. Na vseh slovenskih šolah (84) (o srbskih ni znano) je bilo 5381 učencev. — Hrvatskih dijakov se uči od leta do leta več stenografije. Hrv. vlada je »Stenogr. društvo« dala l. 1896. podpore 100 gld.; s tem se je moglo podariti glasilo 120 ubogim učencem. — »Stenograf« priporočamo Slovincem, za katere nadaljuje razpravljanje slovenske stenografije. List stoji na leto 2 gld., za dijake 1 gld. Naroča se pri uredništvu v Zagrebu, Prilaz 3.

Jugoslavjanski stenograf i Glasnik, ki ga izdava A. Bezenšek v Plovdivu, je izšel s skupno 7. in 8. št. za l. 1896, z mnogimi zaglavji, n. pr.: Стенографията като възпитателно средство. — Hrvatska stenografija, priredio Magdić. Ocenjuje M. Vamberger. — Začetne okrajšave v slovenskem debatnem pismu. Fr. Novak. — Stenografija v Srbiji itd. Sledi bogata priloga.

Московский Сборникъ. Издание К. П. Побѣдоносцева. Москва 1896. Стр. 304, 8°. Preprosti naslov prevažne knjige, katero je priobčil znameniti, od pangermanske propagande in podkupljenega židovskega novinstva toliko sovraženi Pobjedonoscev, ki je ob tem izdajuju zajedno praznoval 50-letnico svojega delovanja.

O tem delu so mnogo pisali ne le Rusi in ostali Slovani, temveč tudi med drugimi narodi; židje seveda so tudi to izdanje presojali po svoje. Iz knjige, h kateri se povrnemo, navedemo tu le nekoliko razprav:

Церковь и Государство. — Новая демократія. — Великая ложь нашего времени. — Судь присяжныхъ. — Печать. — Народное просвѣщеніе. — Болѣзнь нашего времени. — Знаніе и дѣло. — Вѣра. — Идеалы невѣрія. — Новая вѣра и новые браки. — Духовная жизнь. — Власть и начальство. itd.

Pri upravnistvu »Slov. Sveta« je po nekoliko odtisov še vseh letnikov »Slov. Sveta«; oddajajo se po znižani ceni 2 gld. 50 kr. letnik; l. 1896 izšedših 17 št. za 1 gld. — L. 1896 je bila v »Slov. Svetu« tiskana razprava: »Naši knjižni grehi.« Spisal M. M. Hostnik, profesor v Rusiji. Spis smo posebe odtisnuli, in stoji knjižica (32 str.) 12 kr. s poštnino vred. Kdor se naroči na 10 odtisov skupej, dobi 1 po vrhu. — Isti prof. Hostnik je izborno na ruski jezik preočil Levstikovega »Martina Krpana«; knjižica stoji 15 kr. — »Rusko pravopisanje za učeče se.« Strokovno rusko razpravo poslovenil dr. Jenko, oddajemo po 10 kr.

Tudi imamo še nekoliko iztisov 100 vel. strani obsežajoče knjižice »Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen«. Stoji po znižani ceni 55 kr. iztis. Gledé na bližajočo se važno dobo avstro-ogerskih parlamentov, sosebno pa Dunajskega državnega zbora, priporočamo to znamenito razpravo, ki podaja zgodovinsko kritiko vseh dosedanjih programov različnih strank, zajedno zgodovinski pregled o državnem pravu Čehoslovanov, Hrvatov, Malorusov. Razpravo je spisal genijalen državnik, ki se je skril pod ime »avstrijskega rodoljuba.«

Opomin upravnistva. Mnogo naročnikov je ostalo naročnino za več let dolžno. Med temi je takih, katere smo posebe opominjali po pismih, potem po poštnih ukazih in večkrat grozili jim, da bomo prisiljeni dolgove terjati z imeni po listu, potem pa sodnijskim potom. Vse to poleg večkratnih občih opominov ni nic izdalo. Celó takih je, ki so obečali naposled poravnati, oziroma poravnati svoj dolg, pa niso držali besede.

Začnemo torej po imenu terjati stare dolžnike tu opisanih vrst:

g. Ma'kuc Štefan, mlinar v Pevmi pri Gorici, ste ostali dolžni naročnino za več let, dasi vam je bila ista znižana od začetka.

G. Mlekuš Anton, učitelj v Čepovanu, ne po svojem, ne po našem računu, niste poravnali zaostale naročnine, dasi ste se bili uže pred par let pismeno zavezali, vsaj po svojem računu poravnati jo.

G. Martelanc Fran, učitelj na Katinari pri Trstu, ste ustavili sami list, a kljub raznim opominom, niste poravnali večletne naročnine.

G. Tentor Anton, e. kr. sod. pristav v Pulju (ne vemo, ali ste še in pod istim naslovom ondi. Op. upr.), ste sami vrnuli list, a kljub raznovrstnim posebnim opominom niste poravnali večletne naročnine.

Dalje pride. Opozarjamo, da od tu opominjanih dolžnikov jeden mesec po objavljenju imen pod to rubriko bomo dolgove terjali sodnijskim potom, ako jih ne poravnajo v tem obroku.

»SLOVANSKI SVET« izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50 četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII., Hofstallstrasse Nr. 5.